Кошт паштовай перасылкі аплачана агулам.

Цана асобнага нумару 250.000 м.

Голас Беларуса

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12, п. 6. (Wileńska 12 m. 6). Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад 9 да 3 г.

Выходзіць два разы у тыдзень.
Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 3.000000 м.
Для заграніцы удвая даражэй.

Няпрынятыя у друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі. Цана абвестак: перад тэкстам 400.000 мк., сярод тэксту 300.000 м. і на 4 стр.250.000 м., за радок пэтыту у 1 шп.

№ 3. Вільня, Пятніца, 22-га лютага 1924 г. Год I.

У гэтым нумары 6 страніц.

Мамэнт пераломy.

У соймавай камісіі заграпічных спраў колькі дзён таму назад новы польскі міністар, гр. Замойскі, зрабіў справаздачу аб замежнай палітыцы Польшчы.

Справаздача гэтая мела чыста фармальны характар і нічога цікавага не прадстаўляе. Затое пасьля яе разьвіліся дужа цікавыя і характэрныя гутаркі паміж пасламі.

Сёньня мы затрымаемся на прамове пасла Домбскага, не чапаючы другіх, бо прамова гэная закранула бадай найважнейшае пытаньне сучаснае эўропэйскае палітыкі. Пасол Домбскі лічыць сучасны мамэнт *мамэнтам пералому*. З аднаго боку,—казаў ён,—ізноў пачынаюць іграць выдатную ролю ў афіцыяльнай палітыцы Эўропы Нямеччына і Расея. З другога боку, на першае месца ў гэтай палітыцы замест Францыі высоўваецца Англія. А ўсё гэта, разам узяўшы, пагражае Польшчы паважнай небясьпекай,—асабліва затым, што падыймаецца пытаньне аб перагляздзе міравых трактатаў, і ад гэтага Польшча можа цяжка пацярпець.

Прадстаўнік польскае дэмакратыі „ня меў духу“, каб сказаць выразна, у чым-жа імення небясьпека для Польшчы ад новага курсу ў агульнаэўрапэйскай палітыцы. Затое больш шчырымі аказаліся эндэкі: іх газэта „Kurjer Poznański“ ў нумары з 12 лютага зусім адкрыта кажа, што „ўваход у Лігу Нацыяў двух нашых суседзяў“ (Нямеччыны і СССР) „не астанецца бяз уплыву на справы, якія вынікаюць з правядзеньня ў жыцьцё вэрсальскага трактату, як, прыкладам, *справа аб палажэньні нацыянальных меншасьцяў*“...

Есьць такая расейская прыказка: „знает кошка, чьё сало с‘ела“. І заява эндэцкае газэты — гэта першае адкрытае прызнаньне польскае правіцы, што ў сваей унутранай палітыцы Польшча зламала тыя пастановы вэрсальскага трактату, якія забясьпечывалі правы нацыянальных меншасьцяў. Зламала яна і тыя забавязаньні, якія былі дадзены пры падпісаньні рыжскага міравога трактату з Расеяй адносна да ўшанаваньня правоў беларускага і украінскага насяленьня. Зламала, урэшце, і сваю ўласную канстытуцыю, якая гварантуе правы „інародцаў“, і на якую польскія дыпламаты з гордасьцяй паказуюць заграніцай, даводзячы, што ў Польшчы—„праўдзівы рай для нацыянальных меншасьцяў“....

Прызнаньне „Kur. Pozn.“ асабліва цэннае затым, што дагэтуль аб уціску „інародцаў“ крычалі ў Сойме толькі прадстаўнікі „меншасьцяў“ ды ад часу да часу падыймалі голас паслы з левых партыяў. Быў, праўда, прыпадак, калі галава ураду, ген. Сікорскі, публічна з Соймавае трыбуны прызнаў, што Польская дзяржава цяжка пакрыўдзіла беларусаў і украінцаў. Але наступнік яго, пан Вітас, у тым-жа Сойме высказываў „зьдзіўленьне“, чаго гэта „меншасьці“ жаляцца на уціск, калі ім у Польшчы жывецца, „як у раю“?!...

Дык вось, як „правіцоўцы“, эндэкі, так і дэмакраты польскія цяпер паважна занепакоены магчымасьцяй уваходу ў Лігу Нацыяў Нямеччыны і Саюзу Сацыялістычных Радавых Рэспублік, бо тады *за зялёным сукном побач з польскімі прадстаўнікамі засядуць і заступнікі гэных пакрыўджаных „меншасьцяў“*: дэлегаты Нямеччыны — як заступнікі нямецкага насяленьня Польшчы, дэлегаты СССР—як заступнікі беларусаў і украінцаў, бо-ж як Беларусь, так і Украіна прадстаўляюць складовыя часткі Саюзу. І тады не памогуць ні вітасаўскія заявы аб „раю“ для „меншасьцяў“ у Польшчы, ні паказываньне на тое, якія пекныя прынцыпы *напісаны* ў польскай канстытуцыі....

Бязумоўна, прадстаўнікі СССР, значыць, і прадстаўнікі Беларускае Сацыялістычнае Радавае Рэспублікі, увайшоўшы ў склад Лігі Нацыяў, зажадаюць, каб правы беларусаў у Польшчы, забясьпечаныя вэрсальскім і рыжскім трактатамі, былі ўшанаваны. Ды гэтага мала: той-жа пасол Домбскі выразна намякае на магчымасьць падняцьця пытаньня і *аб усходніх граніцах Польшчы*, кажучы, што „Саюз з Францыяй забясьпечывае нашыя заходнія граніцы, але ня ўсходнія“, і заклікаючы ўрад да актыўнае заграпічнае палітыкі, якая ўсьцерагла-б Польшчу ад усіх небясьпек.

Мы думаем, што найлепшым забясьпечаньнем Польшчы ад розных неспадзяванак у адносінах з суседзямі было-бы *лаяльнае і бяз ніякіх агаворак выпаўненьне сваіх забавязаньняў у адносінах да „нацыянальных меншасьцяў“*. Баламучаньне заграпічнае апініі пры помачы розных Ладновых, што ад імя няістнуючага „Беларускага Камітэту ў Польшчы“ заяўляюць аб „поўным здаваленьні беларусаў польскаю ўладаю“, нічога тут не паможа. Не памогуць і авантурныя пляны пана Пілсудскага, які мосьціцца на кіраўнічае становішча ў польскай арміі дзеля правядзеньня ў жыцьцё гэных плянаў...

„Мамэнт пералому“ ў агульна-эўрапэйскай палітыцы, аб якім казаў пасол Домбскі, бязспрэчна будзе *мамэнтам пералому і ў жыцьці беларускага насяленьня*, якое апынулася пад уладай Польшчы.

Неумалімыя факты.

Можа дзе-каму аднабокасьцяй часамі здаюцца карэспандэнцыі з нашых вёсак аб тым, як тэрорызуе польская адміністрацыя вясковае беларускае насяленьне на гэтак, званых, „Крэсах Всходніх“. Можа хто ня верыць у аб‘ектыўнасьць нашых карэспандэнтаў?

Наадварот — ня толькі ніякага згушчаньньня хварбаў у іхніх допісах да нас няма, а нават факты, аб якіх яны паведамляюць, зусім выглядаюць цьмянымі ў параўнаньні з іншага гатунку фактамі, якія на гэты раз, дзеля саўсім простае ілюстрацыі правінцыяльнага нашага жыцьця, чэрпаем з крыніцы афіцыяльнага характару і, мусім падкрэсьліць з крыніцы.... *польскае*.

З вышэйсказанымі фактамі ў руках пастараемся, нічога, пакуль што, ня кажучы, паказаць, як катуецца нашая вёска прадстаўнікамі адміністрацыйнае ўлады.

Афіцыяльнасьць узятага намі матар‘ялу гаворыць сама за сябе, бо перад намі нішто іншае як „Wniosek posła A. Kordowskiego i tow. z klubu P.S.L. „Wyzwolenie“ w sprawie masowego znęcania się funkcjonarjuszów policji państrowej na Kresach Wschodnich“...

„Внёсэк“ гэты за 1 лістапада 1923 году найлепей сьведчыць, што справа да таго ўжо даходзіць, што нават патрыятычна-польская народная партыя *ня можа маўчаць* аб тым, што далятае да яе слыху.

Перайдзём да справы і дамо слова аўтарам „внёску“, карыстаючы апісанымі ў ім фактамі:

—„Уночы з 25 на 26 жніўня бягучага (*1923—Рэд.*) году, банда азброеных людзей у ліку нібыто 50 асобаў, часткаю папераапрананых у мундзеры дзяржаўнае паліцыі, напала на асаду Тэляханы, Косаўскага пав. на Палесьсі. Пасьля стэрорызаваньня 2 прысутных на пасту паліцыянтаў і справаджаньні на пост войта Тэляханскай воласьці, аграблена некалькі крамаў і кватэраў цывільнага насяленьня, нарэшце, растраляўшы арыштаваных 2 паліцыянтаў, валаснога войта, жыхара. Тэляханаў купца-жыда і жыхарку Тэляханаў жыдоўку ў яе ўласнай кватэры — пасьля 6-гадзіннага бязкарнага паляндраваньня, банда пакінула асаду“..

Так кажа афіцыяльны запрос у Сойме пасла *польскай* партыі Кардоўскага й яго таварышоў у прэлюдыі да таго, што дзеялася пасьля бандыцкага нападу. Матар‘ял гэтак завялікі, што адбіцьцё ўсяго яго заняла-б надта шмат месца на шпальтах нашае часопісі. А дзеля гэтага падамо факты з большага, як яны ёсьць, трымаючыся строга афіцыяльнае мовы польскага запросу й верачы, што польская, хаця й народная, партыя хіба што нічога перасаліць не старалася.

А вось, што пачалося адразу пасьля „бязкарнага“ бандыцкага нападу:

—„Разасланыя да ваколічных вёсак аддзелы паліцыі сваім павядзеньнем зрабілі на мясцовае насяленьне ўражаньне новых бандыцкіх нападаў, бо пераапраненыя ў адзежу жыдоў, купцоў і сялян—загрымаваныя паліцыянты—запраўды ўчынілі цэлы рад дзеяньняў, што прасьледуюцца карным кодэксам.

Недалёчка ад самае вёскі Тэляханаў прынялі іншую сыстэму сьледзтва, а ласьне: рабілі масавыя вобыскі бяз сьведкаў, арыштоўвалі па некалькі асобаў зараз, білі на месцы і адвозілі на пост у Тэляханах, дзе паддавалі іх катаваньням, што напамінаюць сярэднявечныя інквізыцыі, не зьвяртаючы ўвагі, а ні на век, а ні на пол... Білі бяз ніякіх прызнакаў праступленьня з боку катаваных асобаў, так толькі, абы біць—„а ну-ж што скажа“, а, нарэшце дзеля таго, каб адымсьціць сьмерць забітых паліцыянтаў, як, паміж іншым, заявіў гэта падпісанаму паслу Кардоўскаму старшы пшодовнік № 4 ў дзень 7. Х. в.,—(1923)г..

У вёсцы Рэчкі, Тэляханскай воласьці, Косаўскага пав. Пётра Станіславаў Кот, 60 гадоў — 5.IX. назначаны солтысам на фурманку, каб завязьці арыштаваных суседзяў да Тэляхан, затрыманы на пасту ў Тэляханах, спаў на возе; каля гадзіны 9 увечары ўстаў, каб зьняць коням торбу з аброкам і даць ім сена. Калі рабіў гэта, дык падыйшоў да яго тайны паліцыянт і са словамі: „Чаму ня сьпіш с...“ ударыў яго тупою прыладаю (ложаю рэвольвэра) ў левую часьць галавы. Ранены Кот упаў бяз прытомнасьці пад воз. Залітага крывёю, няпрытомнагаКата два абмундзераваныя паліцыянты занясьлі ў памяшканьне паліцыі. Абмылі яму галаву гарэлкаю, залівалі ею рану на галаве. Абмылі ганучаю, напаілі Ката вадою, змылі кроў з каўняра сьвіткі, затым, калі прыйшоў да прытомнасьці, выдалі яму звальненьне. Вышэйпаказаны факт сьведчыць, што на пасту ў Тэляханах зьдзекаваліся над арыштованым ня толькі пасьля, але й перад бандыцкім нападам.

Васіль Рыгораў Мялік 25 гадоў, арыштаваны 6.IX, біты ў той самы дзень а 2 гадзіне папалудні ў пакоіку камэнданта. Экзэкуцыю рабілі—„малы“, „палітычны“ й паліцыянт 64 (далейшае цыфры не памятае). „Малы“, пытаючыся: „Винтовки есть“, загадаў яму распранацца; калі Мялік зьняў каптан, дык „малы“ ахінуў яму ім галаву й пакаціў на зямлю, — пасьля чаго пасьцягваў з яго рэшту адзежы, распранаючы нагола, пры чым падраў яму порткі, нарэшце сеў яму на галаву, а паліцыянт 64 на ногі, і гэткім спосабам білі яго кіямі і спражкамі, пасьля падскаквалі ў яго на плячох, нарэшце, паўжывога „малы“ біў кулакамі па твары і голага штурханцамі выкінулі за дзьверы...

Язэп Данілаў Шлячка, 62 гад. Перабілі яму руку ў локці. Заяўляючы, нарэшце: „Будзем вас гэтак доўга біць і прасьледаваць, аж усе зробіцеся бандытамі“—выпусьцілі яго са школы, зьмененай на катавальню.

Вёска Краі, Тэлях. вол. Зінові Антонаў Канановіч... арыштаваны 28.VIII. на дарозе з Тэляханаў да вёскі Кроеў—білі яго тры разы. 30. VIII акруцілі яму галаву коўдраю, а рот запакавалі. Палажыўшы на плечы дошку, білі па дошцы малатком або гіраю, штурхалі яго й білі паленамі, а калі абамлеў—выкінулі яго ў стайню. Бачачы, што доўга не зьвяртаецца да прытомнасьці, паклікалі мясцовага фэльчара Багдановіча, які не хацеў аглядаць хворага па гнаі ў стайні—і да стайні ўвайсьці не хацеў, ці проста баяўся—тады сказалі яму, што гэта захварэў паліцыянт. Калі, нарэшце, Канановіча вынесьлі, Багдановіч зьвярнуўся да паліцыянтаў са словамі: „Panowie, panowie, co wy na Rany Boskie robicie“. — Багдановіч

ачучваў Канановіча нейкімі кроплямі і націраў яму цела. Калі ачучанага ўнясьлі да пакою, дзе зьмяшчаецца арышт, дык Кананові̇ч скардзіўся, што яму зламалі дзьве скабы, ляжаў, ня могучы дыхаць, выдаваў толькі з сябе храплівы сьвіст, ня мог піць, дзькуючы чаму іншыя арыштаваныя ўлівалі яму ваду ў горла. Звольнены 31. VIII, г. зн. у чародны дзень па апошнім біцьці. Мае сінія сьляды на ўсім целе, апухшы ўвесь жывот. 3 IX нанава арыштаваны палітычным агентам і разам з іншымі пад закідам прыналежнасьці да мясцовага „Рэвкому“, ў які падчас бальшавіцкае ўлады быў выбраны насяленьнем. 3. IX забралі яго хворага дый яшчэ білі на пасту ў Тэляханах.

Мікалай Сьцяпанаў Арцюх, 16 гадоў, арыштаваны 3. IX на полі, дзе араў; пыталіся ў яго, ці належыць да Камітэту (Гуртка) „Wyzwolenie“. Завёўшы на пост, кінулі яго на зямлю, адзін з быўшых сеў яму на галаву, другі на ногі і гэткім чынам білі яго кіямі і адрэзкамі ад дошчак, і білі яго нялюдзкім спосабам галавою аб сьцяну; калі яго хацелі біць голаю шабляй, хлапец прасіў, каб забілі яго на месцы, тады яму будзе лепей. Тады паліцыянт усунуў шаблю назад ў пахву і біў кулакамі па галаве аж да глухаты. Сьцьверджана 6. IX.—уся паверхнасьць заду крывава-сіняя.

Сяргей Максімільянаў Вашчыла, 37 г. сябра гуртка P. S. L. „Wyzwolenie“, забраны з хаты 3. IX, біты на пасту 3. IX і 4. IX блізу што безперарыўна (9 разоў)—пабіта ўся галава, правае вока—ачучвалі яго ўночы вадою—рукі (далоні) таксама спухшы, што ня мог утрымаць бутэлькі, вынесены з арыштанскае на руках да воза з мэтай адвязеньня ў Косава разам з пяцьма іншымі, як сябар мясцовага „Рэвкому“...

Вёска Гутна — Тэляханская вол., Аляксей Ігнатаў Шабатна арыштаваны 28. VIII. Знайшлі ў яго дватыднёвік „Доля“ № 3, выдаваны ў Берасьці паслом з клюбу „Wyzwolenie“ Адольфам Бокам; экзэмпляр гэты забралі са словамі: „Ага! вам нужна доля—будет вам доля“. Затрыманы на пасту 5 дзён, пакаціўшы на зямлю, білі ляжачага паленамі па ўсім целе, штурхалі нагамі, паднятага білі кулакамі па твары. 6. IX сьцьверджаны сінякі на ўсім целе.

Вёска Горталь, Тэляханскай вол., месца, дзе пражываў забіты войт.

28. VIII. а гадз. 8 раніцаю Максімільян Дзям'янаў Абрамчук, 31 году, хочучы паехаць у праверачную вайскавую камісію да Сьвятой-Волі, запрог коні, рыхтуючыся ў дарогу. У гэты момэнт прыбылі на падворак 5 паліцыянтаў, пачалі лупцаваць яго па твары кулакамі, кажучы: „ты с.... сын бандыт“—таксама зьбілі бацьку Максімільяна, Дзям'яна, іх разам закавалі ў кайданы, пасадзілі на воз, зрабіўшы вобыск, забралі ад Максімільяна легітымацыю P. S. L. „Wyzwolenie“, кажучы: „Мы тебе сейчас дадим комитет“, забралі таксама і 100.000 (сто тысяч) марак, а таксама й суконную белую хустку.

70-гадавы *Дзям'ян Абрамчук* (глухі) біты першы раз на пасту 29. VIII прыкладамі па бакох і па нагах. Хацелі, каб сказаў, дзе знаходзіцца сын Янка (ад студня месяца няпрысутны дома), пасьля вывелі на двор і, трымаючы за валасы, білі „лапцем“ па твары і кулакамі па галаве.

30. VIII біты „moczonymi linkami“ па чым папала.

1. IX прыказана яму легчы; калі зрабіў гэта, селі яму на галаву й на ногі, б'ючы дошкамі па задзе—пасьля паставілі да сьцяны, ізноў дапытваючыся пра сыноў, нанова паклалі на зямлю, і б'ючы крычалі: „помни теперь польскую дисциплину, знай, что Польша і скажи, что это польская дисциплина“.

Скатаванага адвялі ў хлеў, замененьі на арыштанскую — калі, лежачы на баку—енчыў, адводзіўшы паліцыянт спытаўся: „што зубы табе баляць—мо' вады хочаш?“—кажучы гэта, заліў яму вадою вочы — бутэлькаю біў па бакох. Нарэшце, зьвязалі яго, хочучы завязьці ў Косава; калі паднялі яго, дык упаў, што паўтарылася некалькі разоў—дзеля гэтага адаслалі яго дамоў.

14-гадовы *Яўхім Дзям. Абрамчук*, прывезены на пост 28. VIII, скуты кайданамі разам з Максімільянам. 29. VIII прыстаўляючы яму да галавы рэвальвэр, загадвалі яму то лажыцца, то ўставаць, затым завялі да „інквізыторкі“ (правы пакой у канцы будынку), дзе загадалі легчы на лаўку; сам сабе спусьціў нагавіцы—білі яго па задзе раменем — калі крычаў, сьцісмулі яго за горла — адходзіўшаму загадана выцерці твар, каб ня відаць было сьлядоў плачу, пакінуў дзягу, якою падпераўзваў порткі — дзягу гэтую вярнуў яму st. przod. № 4 — 7. IX ў прысутнасьці пасла Кардоўскага ў Тэляханах.

29. VIII, калі выходзіў з хлява на двор, білі яго галавою аб сьцяну.

30. VIII цягнены за сподкюю губу—сьціскалі яго кончык носа—білі кулаком пад бараду.

10-гадовы *Аляксей Дзям. Абамчук*, 29.VIII біты кулакамі па твары, цягнены і шчыканы за вушы,—сьціскалі яму кончык носа, шчыкалі яго і цягнулі за вусны, біты пад бараду кулаком і ў карак, штурханы, тройчы дапрошваны, гэтулькі-ж разоў біты, прыстаўлялі яму рэвальвэр да віска і загадвалі лажыцца. Еў толькі хлеб, забраны з хаты, і піў мутную ваду, пададаную паліцыянтам.

Максімільян Дзям. Абрамчук, 30. VIII—бачыла яго на пасту жонка: прышла ў момэнт, калі яго білі; адразу выпусьцілі яго з памяшканьня паста, каб на дварэ прыйшоў да прытомнасьці, прычым палівалі яго вадою, падалі хлеб, але-ж ня мог сам утрымаць у руках, а ні есьці, уся галава спухшы. Білі яго гэткім спосабам, што галаву абкручвалі ганучаю, клалі на гэта дошку і білі малатком, або гіраю па дошцы, таксама білі па грудзёх.

Казаў ў хляве 14-гадоваму брату Яўхіму, што й так яго заб'юць, што мусіць сказаць паліцыі, што пакажа, дзе ёсьць бандыты і па дарозе ўцячэ. Гэтак вось і зрабіў пад Разьдзяловічамі.

Тамаш Сяргеяў Мякін, 30. VIII арыштаваны на вуліцы вёскі—ня меў пры сабе дакумэнтаў—біты кулакамі па твары й закуты ў кайданы. 31. VIII раніцай заведзены да малога пакойчыка (камэнданта),—інквізыцыю вёў „Złote Zęby“ (Русс), тайны паліцыянт, крычаўшы: „Oddaj karabin“, пасьля пераведзены ў пакой „кашары“ (koszary). Русс, б'ючы па твары й па карку кулакамі, пытаўся: „Дзе ляжаў войт?“ Пасьля двойчы пакацілі яго на зямлю і білі цераз сьвітку кіямі й прыкладам. Калі ўстаў, загадалі яму распрануцца, пры чым ударалі яго кіем у левую далонь (сьцьверджана 7. IX паслом Кардоўскім напухшая і пасінеўшая ўся далонь), нарэшце, сьцягнулі з яго сьвітку і білі яго паленамі, штэмпэлем. Сьцьверджана: левы азадак, левае купро й левая лытка крывава-сіня-жоўтыя. Далей загадалі яму разуцца; калі скінуў пасталы, дык адзін сеў на каленах, а другі на грудзёх і ляжаўшага ніцьма білі кіямі некалькі разоў у пяты й падошвы (сьцьверджана: абедзьве ступні спухшыя). Калі ўстаў, піхнулі яго колькі разоў у розныя бакі „w odbijanego“, бо ня мог стаяць на пакалечаных нагах. Выходзіўшага білі ўсе разам чым і ў што папала. Вярнуўся, бо запомніў шапку. Тады нехта сказаў: „хадзі, я цябе яшчэ ня біў“, дый зноў яго пакацілі на зямлю. Нехта стаў яму нагою на горла, а другою штурхаў у грудзі і ў бакі. Выходзіўшага з пакою ізноў білі па плячох кіямі і кулакамі. Дзеля таго, што быў выняткова скатаваны і меў скрываўленую руку—загадалі яму абцёрці кроў і ня выпусьцілі нармальным выхадам цераз вуліцу, але загадалі яму вяртацца домоў цераз плот і гароды...

Вёска Соміна, Тэляханскай вол.

Васіль Зьмітракоў Абрамчук—27 гадоў—утрымлівае дружыну—зложаную з 5 асобаў. Калі 28. VIII ўвайшлі ў хату, зьвярнуліся да маці са славамі: „ты сястра таго Абрамчука, што ў Гортлі—дзе твой сын?“ Пры вобыску забралі стапу папіроснае паперы.

Арыштаванаму Васілю зьвязалі назад рукі вяроўкаю і пагналі на пост.

29. VIII паміж 8 і 9 гадз. ўвечары ўвялі ў пакой камэнданта; калі Васіль увайшоў, за валасы пакацілі яго на зямлю і, трымаючы за горла й за рот, штурхалі яго нагамі ў бакі, грудзі і плечы; білі яго дубовымі кіямі па ўсім целе й па галаве, тройчы паўтараючы кіданьне на зямлю і біцьцё. Пасьля сьцягнулі з яго боты, білі кіем і стрэльбаю некалькі разоў па ступнёх. Паўпрытомны з болю ня мог а ні падняцца, а ні хадзіць. Тады ачуцілі яго вадою і завялі ў хлеў. 1.IX, калі прывялі яго на інквізыцыю, дык заявілі яму: „мы теперь дадим ужо тебе звольненіе“, пасьля пакацілі яго „хворага“ на зямлю і некалькі чалавек разам білі яго чым мелі: прыкладамі, кіямі і, урэшце, кулакамі. Дзеля таго, што сам ня меў сілы выйсьці, далі яму вады, змачылі ёю галаву і загадалі выходзіць, кажучы: „положишь компрес и дома будешь лечиться“. Скатованы Абрамчук спытаўся: „за што білі?“ — адказана яму: „тут без разбору“. У канцы муселі яго адвязьці дамоў. 7. IX пасол Кардоўскі сьцьвярдзіў, што Абрамчук мае ўсю галаву апухшую, гаворыць з трудом і робіць уражаньне, як быццам мае разьбітую галаву.

Дня ў поўдзень солтыс в. Соміна адтрымаў з паліцыі карту, клікаўшую *Аляксандру Мікалаеву Абрамчук* на чародны дзень у Тэляханы, а тая паехала адразу з солтысам. Мае 44 гады, радзіла 14 жывых дзяцей, апошнім часам на 4-м месяцы ўцяжку. Калі прыбыла на пост, зьявілася да камэнданта, у пакойчыку якога знаходзіўся найстражэйшы інквізытар „Złote zęby“ (Русс—тайны агент з каманды паліцыі ў Пінску), які адразу прыступіў да дапросу: „Што ты ведаеш?“—і, не чакаючы адказу, са словамі: „Ага, ты нічога ня ведаеш“ ударыў Аляксандру кулаком у твар,—калі тая схілілася на сьцяну—штурхануў яе паміж ног; пачуўшы вялікі боль унутры, захісталася і ўпала жыватом на ложак, — разбэшчаны паліцыянт паклікаў: „Сыщики, дайте ей еще 25 плёток“, — на покліч прыбыў абмундзерованы паліцыянт (які знаходзіўся на пасту з жонкаю й дзіцём) і пачаў яе біць штэмпэлям— бачачы поўабамлеўшую, стрымаўся, тады паліцыянт „Złote zęby“ ўдарыў яе кулаком у пашчэмку; пасьля загадаў: „выбросить этого стараго чорта“. Паволі, трымаючыся за сьцяну, пасоўвалася да выхаду, але ў дзьвярох (ззаду дому ад кухні) пачала ванітаваць,—у той-жа мамэнт „dostała krwotoku“, пасьля, поўзаючы, выбралася на двор, а стуль, па нейкім часе, дамоў. Назаўтра паехала да фэльчара Багдановіча ў Тэляханах, які скіраваў яе да акушэркі, — а тая сьцьвярдзіла „poronienie“ і патрэбу „ачышчэньня“. Гэтыя апошнія ведаюць бег выпадку з Абрамчуковай і безпамылкова могуць па гэтай справе быць „сьведкамі-экспэртамі“.

Вось фактычны матар'ял вызваленскага „wniosku“.

І гэта-ж ня байка! Гэта не расказы якога-небудзь белагвардзейскага аўтора на тэму „Че-Ка і інш.

Што можна сказаць аб гэтым сухім ілюстраваньні „postępowania władzy“ на няшчасных „Kresach Wschodnich“ Найясьнейшай *Рэчыпаспалітай?*

Ад усялякіх „złotych zębów“ беларусу, відочна, нідзе няма ратунку, нават... у лоне ўласнае маці.

Але, не ўдаючыся ў розныя ад сябе камэнтары, будзем і далей карыстацца моваю „wniosku“:

„Ува ўсіх выпадках,—пішуць інтэрпэлянты,—біцьця сялян вёскі Соміна паліцыянт „z krzyżem walecznych“, прыступаючы да дэліквэнтаў, затуляў сабе твар плашчом, а тайны агент „Złote zęby“ (Русс) заўсёды паўтараў: „Помните польскую власть,—хоть мне самому сидеть в тюрьме, все равно, всех вас перебью“

Зусім давяраем аўтарам „wniosku“, што:

„Гэта ўсяго нязначная часьць ведамасьцяў „o postępowaniu policji“ ў Тэляханах і ў зьвязку з нападам бандытаў на Тэляханы, бо вышэйназваныя нялюдзкія паступкі зьдзічэлых (*дасюль мы чулі толькі аб „dziczy wschodniej“ К. М.*) і нікім не кантраляваных паліцыянтаў абнялі ўсе вёскі ў кругу 20—30 вёрст вакол Тэляханаў. Урэшце, падпісаныя цьвердзяць, на аснове шмат разоў паўтараных падобных фактаў, што гэтая сыстэма „ўрадаваньня функцыянарыяў дзяржаўнае паліцыі, *нязвычайна шкодная для Польскай Дзяржавы* (курсіў наш—К. М.) зьяўляецца на Крэсах Усходніх усюды практыкаваным“.

Далей ісьці няма куды.

Неўмалімыя факты ўваскросшых у цяперашняй Польшчы абразкоў „сьвятое“ гішпанскае інквізыцыі застаюцца фактамі са ўсімі, якія з іх выцякаюць, пасьледзтвамі

Але аб якой шкодзе для дзяржавы гавораць інтэрпэлянты? Ці вярней, што яны разумеюць пад словам „дзяржава“?

Ці паіхняму, як і па думцы фаворыта іхняе соймавае тактыкі ген. Сікорскага, дзяржава — гэта „przyrodzony gospodarz“, а ўсе гэтыя катаваныя „залатымі зубамі“ Арцюхі, Мялікі, Абрамчукі разам са ўсею беларускай бяспраўнай масаю, да якой яны належаць,—гэта толькі няшчасныя парабкі „przyrodzonego gospodarza“, якім здаўна паны прывыклі „lać w mordę“?

Ці, нарэшце, ёсьць пэўная „дыстанцыя“ паміж Кардоўскімі і Тугутамі?

Пісаць забойчыя для польскай культуры й палітыкі „wnioski“ для запраўдных дэмакратаў мала—ясна, што патрэбна рэальная „санацыя“ ўсяго гэткага „postępowania funkcjonarjuszów P. P.“ і ўсіх гэткіх крэсовых „stosuneczków“.

Ды толькі раз ужо п. Тугуту не хапіла адвагі пайсьці гэтак далёка. Пэўна, што й ніколі яе ня хопіць.

К. М.

„Złe poszumy na Kresach Wschodnich“...

„Лес шуміць“...
Караленка.

Яшчэ так нядаўна ў Варшаве і амаль не па ўсей Польшчы трубілі новы запраўдны паход на... „паноўнае заваяваньне“ Ўсходніх Крэсаў“...

І гэта—ня гледзячы на тое, што гэтыя „Крэсы“ былі ўжо „раз назаўсёды“ заваяваны аружнай сілай польскай арміі, якая, паводле гістарычнай віленскай прамовы п. Прэзыдэнта Война, становіць галоўную, патым, можа, і выстарчаючую, падставу правоў Польшчы на гэтыя краіны...

Як абвяшчаў тады, перад „тыднем крэсовым“, гэнаральны штаб гэтай паўторнай „ваеннай экспэдыцыі“ на „zagrożone Kresy“, з самім Маршалкам Сэнату п. Тромпчыньскім на чале, на гэтую кампанію, як на запраўдную вайну, паводле вядомага афорызму, патрэбны былі,—затым і зьбіраліся—„толькі тры рэчы: грошы, грошы і ізноў грошы“...

— ... Грошы на падмацаваньне „патрыятызму“ тых самых „крэсавікоў“, якія якраз і стварылі гэты „ваенны стан“ на Крэсах, — патрэбу ў іх „паўторным заваяваньні“,—што гэтак спалохала нашых „прыроджаных гаспадароў“ у Варшаве.

Але, пакуль зьбіралі і перасылалі сабраныя мільёны польскіх марак, апошняя, у значнай меры дзякуючы якраз хіенска-крэсавай палітыцы Польшчы... ізноў спала, дый так нізка, што і гэтае, калісь магутнае аружжа „культуры“ і пабедных „фэдэралістычных“ войнаў на Крэсах, таксама неяк страціла сваю моц...

І, як быццам, прыйшлося ізноў шукаць новага, іншага аружжа...

І запраўды—адна па аднэй зьяўляюцца ў варшаўскіх газэтах стацьці і карэспандэнцыі аб нашых Крэсах, з якіх відаць, што ўжо быццам і самі крэсавыя палякі пачынаюць разумець, што абодва першыя „аружжа“ заваяваньня, „не палепшылі палажэньня на Крэсах, але якраз наадварот—пагоршылі“...

Паслухаем, што-ж пішуць самі крэсавыя палякі аб палажэньні, створаным на нашых Крэсах іхняй уласнай уладай... праз пяць гадоў яе панаваньня.

У № 15 „Kur. Polsk.“ яе крэсавы карэспандэнт падае гэткі абраз эвалюцыі польскіх сымпатыяў на Крэсах.

„Яшчэ 2 гады таму здавалася, што Крэсы ў хуткім часе ахопяцца польскай дзяржаўнасьцяй і разам з цэнтрам дзяржавы паймкнуцца да стварэньня адналітага гаспадарства, якое-б зрабілася бар'ерам паміж цывілізаваным Заходам і варварскім Усходам“...

Паўсюды бачыліся „пацешаючыя зьявішчы грамадзкага жыцьця“... „Уся (?) крэсавая інтэлігэнцыя, як адзін чалавек, стала да працы над стварэньнем ідэолёгіі польскай дзяржаўнасьці“...

„Пасярод беларусаў зарадзілася вялікае заінтарасаваньне новым чыньнікам — адраджаючаеся Польшчы“...

„Працоўны люд верыў у абяцаныя рэформы, а перадусім у зямельную рэформу, бачыў розьніцу паміж раскладаючайся Расеяй і фармаваўшай Польшчай“...

„Мы мелі, можна сказаць, з усіх бакоў чакаючых на факты прыяцялёў“, заключае карэспандэнт першы—ружовы—абраз свайго „дыптыху“...

Можа, нават, зашмат ружовы, бо, як відаць з вядомай брашуры п. Луцкевіча, аб гэтых „мядовых месяцах“ „фармаваньня адраджаючаеся Польшчы“ на Крэсах, „працоўны люд“ беларускі і „прыяцелі польскай дзяржаўнасьці“ ўжо й тады дачакаліся шмат „фактаў“, якіх вельмі многа і падае брашура... *)

---

*) „Польская акупацыя на Беларусі“. Вільня, 1920 г.

Але—няма чаго таіцца—да прыяцеляў Польшчы тады запраўды належалі, нават, такія дзеячы, як п. п. Смоліч і Душэўскі, ня кажучы аб іншых, з якіх першы цяпер у Менску з Чарвяковым... — а другі — ў Коўні з Ластоўскім...

Але тым больш рэзкім зьяўляецца кантраст другога абраза аўтара карэспандэнцыі...

„Цяпер гэта ўсё зьмянілася да непазнаньня“... „І, калі яшчэ пабудзе ўсё ў тым самым палажэньні, дык Усходнія Крэсы будуць аканчальна страчаны для Польшчы“...

І гэта якраз — дзеля таго, што й „працоўны люд“ і ўсе, гэтак лічныя тады „прыяцелі“ Польшчы, відаць, ня толькі не дачакаліся абяцаных „фактаў“, на якія спадзяваліся, але дачакаліся чагосьці зусім адваротнага...

Першай прычынай гэткага стану рэчаў на Крэсах аўтар лічыць „абложную хваробу польскага гаспадарства—стан польскай маркі“, які найбольш балюча адчуваецца на Крэсах“...

Але-ж, нават, у Польшчы пачынаюць ужо разумець, што і наадварот: заваяваньне і патрэба трыманьня перадусім сілай аружжа, як казаў п. Прэзыдэнт Войцехоўскі, гэтых, у аграмаднай частцы свайго насяленьня, зусім ня польскіх Крэсаў было аднэй з першых прычынаў падзеньня польскай маркі...

Але зразумела—польская грашовая марка зусім дабівала тую *палітычную марку*, якую выраблялі на Крэсах для Польшчы прадстаўнікі польскай улады...

„Polski pieniądz ne istnieje na Kresach“, коратка, але выразна, сьцьвярджае аўтар для Варшавы добра ўсім нам тут вядомую рэч...

„За маркі можна купіць толькі іголку, каробку запалак ці фунт хлеба“... „А больш марак не бярэ ніхто“...

Гэтае самае сьцьвярджае і „Kur. Poran.“ — гл. № 33 г. г.

Кожны ведае і разумее, якую рашучую ролю йграе ў штодзенным жыцьці дзяржаўны грош, гэты *фінансавы прадстаўнік дзяржаўнасьці*, яе „валюты“, г. знач. яе сілы, вартасьці, здароўя, моцы, розуму, дасьледу; яе ролю, як раз у тым „стварэньні дзяржаўнай ідэолёгіі“, аб якім кажа кар-нт...

Але „найгоршая небясьпека“, паводле аўтара, „плыве з пастаяннага ўпадку павагі адміністрацыі і ўраду“..,

„Адміністрацыя на Крэсах — чужая грамадзкаму жыцьцю—ня можа зразумець інтарэсаў Краю“...

Гэтыя панаехаўшыя да нас чужынцы „ня хочуць дапасавацца да мясцовага насяленьня“ і вядуць сябе, „як заборцы ў заваяваным краі“...

„Крэсавая паліцыя—ніжэй усякай крытыкі“...

„Пераважна складаецца яна з элемэнтаў сумліўнай маральнасьці і нізкай умысловай роўні“...

„Паліцыя, гэта—біч (plaga) мясцовага насяленьня“, кажа аўтар, — „бо шырыць уціск і вызыск, не гарантуючы бясьпечнасьці“...

У № 19 тэй-жа газэты другі карэспандэнт з Крэсаў піша таксама, што „на Крэсах, пасьля таго, як адміністрацыя сваім нядбальствам і пагардлівым няведствам („ignorancją“) зусім змарнавала прыхільныя настроі беларускага насяленьня ў 1919—1921 гг., і надалей вядзецца сьляпая, зьніштажаючая палітыка кампрамітацыі ўлады і польскага імя“...

Амэн...

Аўтар дае вельмі цікавую клясыфікацыю нашых крэсавых урадоўцаў, кажучы, што адны з іх папалі на Крэсы, як „выбракаваныя (прызнаныя нягоднымі) ў Польшчы з прычыны няздольнасьці ці адсутнасьці кваліфікацыяў“, другія „трапілі на Крэсы з прычыны „rozpaczliwej ostateczności życiowej“...

І тыя і другія адносяцца да роднага нам Краю, „як французы ў Тонкіне“ да сваей жоўтай калёніі... „ці можа яшчэ горш“...

Вельмі цікава, што яшчэ ў палове студзеня г. г. аўтар лічыў, што „настаў вялікі час“, каб пераглядзець усю крэсавую палітыку, „палажыўшы ў яе аснову“ не бяздушныя бюракратычныя схэмы, але *жывы і разьвіваючыся арганізм беларускага народу*“...

Але не прайшло і двух тыдняў, як той самы карэспандэнт у № 33 тэй самы газэты піша, што цяпер ужо—„вялікі час“ страчаны!..

„Гэтыя перамены ў крэсавай адміністрацыі былі-б карыснымі, калі-б былі зроблены ў свой час“..: — у першыя годы прыхільных настрояў грамадзянства, што верыла ў Польскую Канстытуцыю...

Цяпер ужо—позна!.. Заместа мінуўшай „польска-беларускай ідыліі“—чуваць толькі — „złe poszumy na Kresach Wschodnich“...

„Лес шуміць“ беларускі!... пераложым мы гэтае на нашу мову...

„Цяпер адна толькі перамена адміністрацыі ўжо ня створыць цуду павароту прыязных настрояў і не заменіць poszumów gniewu i niezadowolenia ў тоны ідыліі,—у салодкія гукі пастушай дудкі“...

Што-ж радзіць цяперака рабіць аўтар, які гэтак дасьціпна сьмяецца, можа, якраз над гэтымі паноўленымі спробамі „салодкімі гукамі“ нейкай ідылічнай польска-беларускай „дудкі“ — даканаць немагчымага „цуду павароту“ таго, што можа й было магчымым у 1919—1921 гг.?..

„Цяпер, кажа аўтар, трэба пачынаць усю направу адносінаў у Краі не з адміністрацыйных вярхоў, вельмі слаба зьвязаных з жыцьцём і духам насяленьня“, але—ад самага грунту, ад самага караня — „*ад беларускай вёскі*“...

Зусім справядліва крытыкуючы „шаблёны“ (?!) крэсавай адміністрацыі, якая не зразумела ані „асобнага быту Краю“, ані „розьніцаў яго гістарычных, этнаграфічных (можа—*нацыянальных*?—бо-ж у грунце Краю ляжыць „жывы і разьвіваючыся беларускі арганізм“, як зразумеў ужо сам аўтар?!), рэлігійных, гаспадарчых і г. д., з якіх вынікаюць зусім розныя патрэбы і дамаганьні насяленьня“...

Але ці-ж напраўды аўтар думае, што той „цуд“ павароту няўзваротнага лягчэй ці наагул магчыма даканаць — у самым карані Края — на беларускай вёсцы, якая больш за ўсіх дачакалася ўсякіх „фактаў“ за гэтыя пяць гадоў „фармаваньня Польшчы“ на яе карку? І ці-ж запраўды прапануе разумны аўтар разумнай варшаўскай газэты „пачаць новую палітыку“—ад прызнаньня запраўды аснаўнога і галоўнага факту нашых дзён на нашых Крэсах, — факту „жывога і разьвіваючагася беларускага арганізму“?!.

Дык ці-ж не разумее ён, што „жыць і разьвівацца“ беларускі, ці які іншы жывы арганізм можа толькі тады, калі ён прынамсі... не парэзаны на кавалкі, ня кажучы ўжо аб чым іншым?!

І вось дзеля чаго гэтая пазытыўная праграма лячэньня „абложнай хваробы“ Крэсаў пачынаецца адразу з унутранай супярэчнасьці, з якой выхаду аўтар не дае...

Але затое сьцьверджаньне аўтарам фактычнага стану на Крэсах, сьцьверджаньне таго, што „тутэйшыя настроі пагаршаюцца з месяца на месяц“, што pomruki niezadowolenia ўжо зусім выразны для вуха, што цяпер мова ідзе „не аб пераменах павятовых урадоўцаў, але—аб бочках з порахам, на якіх садзіць нас (крэсавых палякаў) гэтая крэсавая палітыка“, — усё гэтае ня можа выклікаць ніякіх спрэчак...

Ці напраўду пачуе ў сваей пекнай Варшаве польскае вуха гэтыя „złe poszumy“ беларускага лесу? Трэба адказаць, што, нават, самі тутэйшыя палякі мала пакладаюць надзеі на гэта...

Ці паложа Варшава ў аснову сваей „новай палітыкі“ на Крэсах тую „палітычную санацыю“, якую прапануе п. Вітас, ці—тую, трэба прызнаць—далёка менш выразную, што прапануюць карэспандэнты „Kurjera Polsk.“, гэта—справа ўласнага дзяржаўнага розуму Польшчы.

Мы можам толькі сьцьвердзіць, што гэты польскі крэсавы, а можа варшаўскі розум патроху пачынае разумець усё тое, аб чым казала... хаця-ж-бы выбарная праграма Цэнтр. Белар. Выбарн. Камітэту...

Але адзнакай усялкага вадлівага гаспадарственнага розуму зьяўляецца тое, што ён толькі сягоньня разумее тое, што трэба было зразумець яшчэ ўчора...

Найбольш навучальным з усяго вышэй сказанага тое, што польскае грамадзянства, заваяваўшае беларускія Крэсы, ці хоча, ці ня хоча, *павінна* разумнець гэтым краёвым, ці—выразьней: *нашым беларускім розумам*...

І гэтак павінна быць, хто-бы ні захапіў гэты наш беларускі Край...

І гэта, зразумела, дзеля таго, што *запраўдным гаспадаром* Краю, калі не зьяўляецца цяпер, дык *робіцца са дня на дзень сам працоўны беларускі народ*... І гэтага ня спыніць ніякімі паўторнымі „заваяваньнямі“...

І хто-б не валадаў нашым Краем, рана ці позна „жывы і разьвіваючыся беларускі арганізм“ здабудзе сабе ўсю паўнату свайго *суцэльнага, свабоднага, арганічнага разьвіцьця*...

В.

Беларуская мова, як дзяржаўная мова СССР.

З утварэньнем Саюзу Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік,—у склад якога ўвайшла і Беларуская ССР, як роўнапраўны сябра, — беларуская мова прызнана аднэй з дзяржаўных моваў Саюзу ССР — (расейская, украінская, беларуская, грузінская, армянская і турка-татарская)—што зацьверджана арт. 34 Аснаўнога Закону Саюзу ССР. Ня прыходзіцца спыняцца на значэньні гэтага факту, бо ён зразумелы кожнаму, а трэба сказаць аб практычным зьдзейсьненьні гэтага закону. Перш за ўсё, на беларускай мове, адначасна з іншымі, пачалося друкаваньне ўсіх дэкрэтаў і пастановаў ураду Саюзу ССР. Для гэтай мэты пры рэдакцыйна-выдавецкім аддзеле ЦВК Саюзу ССР утварыліся нацыянальныя аддзелы ў складзе двух працаўнікоў-адпаведнага рэдактара і перакладчыка. У другой па велічыні маскоўскай друкарні—20-й—наладзілі справу з друкаваньнем, для чаго зрабілі адпаведныя шрыфты.

Да гэтага часу надрукованы вось якія кніжкі.

1. І-ы Зьезд Саветаў Саюзу ССР. Стэнографічная справаздача з дыяграмамі, у ліку 2.500 экз.

2. Пастановы 1-га Зьезду Саветаў Саюзу ССР, у ліку 1.500 экз.

3. Стэнографічная справаздача і пастановы 2-й сэсіі ЦВК Саюзу ССР (у якія ўвайшоў Аснаўны Закон-Канстытуцыя Саюзу ССР), у ліку 2.000 экз.

4. Дзевяць выпускаў па 5.000 экз. кнігі пад назваю: „Весьнік Цэнтральнага Выканаўчага Камітэту, Савету Народных Камісараў і Савету Працы і Абароны Саюзу ССР“.

Што да гэтай апошняй, дык трэба сказаць наступнае. „Весьнік“ друкуецца ў ліку 3.000 экзэмпляраў на шасьцёх мовах, значыцца, — у адзін сшытак брашуруюцца надрукаваныя паасобку кніжкі на ўсіх шасьцёх дзяржаўных мовах Саюзу ССР, аб якіх гаварылася вышэй. Гэткія сшыткі пасылаюцца ўва ўсе, цэнтральныя ўстановы як Саюзу ССР, таксама і Саюзных Рэспублік, пасьля чаго надрукаваныя ў іх законы, пастановы і загады набываюць моц. Зьверх гэтага, каб даць магчымасьць усім іншым установам

„КРЫВІЧ“.

Месячнік літэратуры, культуры і грамадзкага жыцьця. Пад рэд. В. Ластоўскага і К. Дуж-Душэўскага. №№ 1—6.

Гл. № 2 „Голас Беларуса“.

І вось для гістарычна сьвядомага культурнага самаўзгадаваньня грамадзянства паўстае задача—вярнуць з гэтай роднай мінуўшчыны ўсё тое, што папрысвойвалі сабе нашы суседзі-дабрадзеі, якія пазапісывалі, гэтак кажучы, сабе на прыход вельмі значную частку гістарычнага даробку беларускага народу...

Гэтай вельмі важнай працы ахвяруе многа вучонай увагі і таленту „Крывіч“.

Так бязспынна ідзе гэтае „зьбіраньне Зямлі Беларускай“, толькі перакінулася ў мінуўшчыну, у гістарычна-нацыянальнае самаўсьведамленьне, — як толькі рэальна-палітычнае зьбіраньне сталася цяпер немагчымым...

А можа якраз гэтае культурна-нацыянальнае „зьбіраньне зямлі“ і павінна папярэдзіць—моцна толькі яно і *трывала акрэсьліць* дзяржаўна-тэрыторыяльнае...

У кожным разе праца гэта — першараднай вагі для запраўднага адраджэньня Беларусі... ня менш важная, як тая „палітыка“, якой пераважна заняты мы ўсе ў нашай Заходняй Беларусі...

Бо мы ведаем, што ўсё тое, што пазахоплівалі нашы суседзі-дабрадзеі, — ці „ваенныя трофэі“, ці як навучна-„цікавыя памятнікі“, ці, папросту, як нягодны хлам —валяецца па кутох ў іх музэях, — даючы толькі шкодную страву для іх нездаровага шовінізму, для беларускай душы зьяўляецца тэй роднай асярэдзінай, у якой яна толькі і можа нармальна разьвівацца,—тым здаровым паветрам, якім беларус павінен дыхаць, —без якіх ён чахне і зáмірае...

Для беларуса гэтая „старыня“—ня мёртвы архіў, не засушаны калекцыянерам-любіцелем гэрбарый, але жывы, пахнючы сад, у якім кожная расьліна гаворa з яго душой сваей і яго роднай мовай, — складаючы з ім адно арганічнае цэлае,—адзіны ў часе і прасторы беларускі сьвет...

І ў гэтым напрамку ковенскія „крывічы“ робяць вельмі многа. Цікавыя і важныя ў гэтым сэнсе працы самага рэдактара Ластоўскага і п. п. Юра Верашчакі (асабліва), Брачыслава Скарыніча, Ружанцова і інш.

Вельмі цікавы артыкул п. Ю. Верашчакі „Хто ў каго пазычае“, які, апіраючыся на працы пераважна польскіх аўтараў навейшай об'ектыўнай, „рэальнай“ школы, Бран. Хлебеўскі, а таксама расейскіх і нямецкіх вучоных, зусім пераварочвае „найбольш папулярную, але і найбольш непраўдзівую басьню аб польскай цывілізацыі на Беларусі“... „Паводле гэтай басьні, да прыходу палякаў у Беларусь быў тут край дзікі, з простай мовай, якую польская цывілізацыя „ўшляхэтніла“...

Аўтар чарадою довадаў і цытатаў з Хлебоўскага і інш. даводзіць, што якраз, наадварот -- сама польская мова і польская культура былі ў тыя даўныя часы бедныя,—яшчэ шмат бедней за беларускія...

Да гэтай вельмі важнай працы мы йшчэ вернемся: цяпер адзначым толькі важныя ўказаньні аўтора, што не Беларусь у Польшчы, але наадварот — Польшча пазычала ў Беларусі,—і ня толькі ў далёкія дахрысьціянскія часы, з якіх Польшча згубіла ўсё багацьцё, усю спадчыну народнай творчасьці, гэтак багата захаванай іншымі славянамі, у тым ліку і беларусамі, але гэтыя сыстэматычныя пазыкі адбываліся і пазьней... — Нават пышнае „польскае Адраджэньне чэрпала жывыя сокі з Русі“... А нават „найбольшыя захваты беларускага лексычнага (слоўнага) матар'ялу прыпадаюць на XIX стагодзьдзе, калі палякі, утраціўшы палітычную незалежнасьць, пачалі дасканаліць сваю літэратуру і мову пры помачы „правінцыяналізмаў“,—гэта значыць—беларускай і ўкраінскай духоўнай стыхіі...

Цікавы рад гістарычных справак з расейскіх аўтараў аб найменьні „крывічы“, як запраўднай і найстарэйшай назовы „беларусаў“, даў той самы п. Верашчака.

Аўтор, можа, давёў вядомую рэч, што найменьне „беларус“—пазьнейшае, не давёў толькі аднаго: магчымасьці карыстаньня гістарычным найменьнем „крывіч“ заместа сучаснага, маючага бязпрэчнае прызнаньне і сусьветную вядомасьць, дзеля таго і вялікае палітычнае значэньне, —тэрміна „беларус“...

Вельмі важны рад артыкулаў ахвяраваны беларускай этнаграфіі, — пераважна працы самога В. Ластоўскага. Працы гэтыя—па куль што, толькі адарваныя часткі, ці матар'ялы, але маюць бясперэчную важнасьць і цікавасьць.

Нязьмерна цікавая з тых, бо зусім арыгінальная, праца—аб „Беларускім Імяньніку“. — „Адкрыцьцё“ аўтора зьмяшчаецца ў тым, што імя, дадзенае беларускаму дзіцяці пры хрэзьбінах зусім заканамерна, паводле агульнага закону -— зьмяняецца ў нашай жывой мове, дапасовываючыся да веку яго, —як быццам расьце і разьвіваецца разам з чалавекам...

Напрыклад, навахрышчаны *Анастасій*—да „першых парток“ завецца *Насьцік*... Пэрыяд „пастускага стану“ і веку адзначаецца формай *Настук*... Дзяцюк, маладзён—ужо *Настась*; — форма ветлівай узаемнай пашаны паміж моладзі і— флірту... Пераход „з дзіцячага стану ў мужскую славу“ адзначаецца цьвердай, энэргічнай формай—*Настас*, гэта—жанаты гаспадар і воін... Далей Настас ужо ажаніў сына, і прыйшоўшая ў чужую хату нявестка з ветлівай жаноцкай увагай зьмягчае гэты мужацка-баявы гук у форму — *Насташ*...

На жаль гэты старадаўні звычай-закон неяк ужо выветрываецца ў нашага народу.

(нецэнтральным) і паасобным грамадзянам купіць зборнік загадаў і пастановаў цэнтральнае ўлады, — друкуецца дадаткова кожны зборнік і на кожнай мове яшчэ, зьверх памянёных, 3.000 экз. Тут ужо прыходзіцца лічыцца з абшарам, на якім распаўсюджана тая ці іншая мова, які, значыцца, будзе на яе спрос. Так, паасобку толькі на адной беларускай мове друкуецца 2.000 экз. кожнага нумару, на украінскай 4.500, на расейскай 13.000 і г. д.

Сэкратарыят ЦВК РСФСР зрабіў ужо загад сваім губэрскім выканкомам, каб яны паклапаціліся купіць і наслаць падрукаваныя на тэй ці іншай мове „Весьнікі“ ўва ўсе выканаўчыя камітэты, як павятовыя, валасныя, таксама і ў сельрады. У Менску, яшчэ падобны загад не выдаваўся, але, каб быў зроблены, то забясьпечыў бы ўсе савецкія ўстановы зборнікамі, патрэбных у штодзённым жыцьці законаў.

Апрача гэтага, разам з іншымі мовамі, на беларускай мове друкуецца ўсё, што толькі мае агульнасаюзнае значэньне. Так, друкуецца тэкст на грашовых знаках, на бандэролях, на патэнтах, прамысловых дакумэнтах, пашпартах і г. д.

Ня толькі самы факт друкаваньня пабеларуску мае тую ці іншую вагу. Тут прыходзіцца сказаць, што беларуская мова праз гэта ўзбагачаецца новымі словамі і зваротамі; тэрміналёгія, якая выпрацоўваецца Інстытутам Беларускае Культуры ў Менску, ужываецца ня толькі для падручнікаў, а праходзіць у жыцьцё,—бо ўсе пастановы цэнтральнай улады і выклікаюцца жыцьцём і для жыцьця. Пры перакладах на беларускую мову—здараюцца часам тыя ці іншыя памылкі: неакуратная прысылка выпускаў тэрміналёгіі з Менску прымушае часам перакладчыкаў утвараць амаль самастойна новыя тэрміны, але гэта ўсё ў нязначнай меры, і справа наладжваецца з кожным днём усё больш і больш.

У гэты час працуе над перакладамі студэнтка 1-га МДУ Галена Шліповіч, — ня толькі здольная сьпявачка-артыстка, але і добрая знаўца беларускае мовы, якая выпрацоўваецца ў сталую працаўніцу, з тым, каб быць карыснай беларускай культуры і ў іншым, можа больш адпаведным напрамку.

Вышэйшы нагляд і канчатковае рэдагаваньне усіх матар'ялаў ляжыць на адпаведнасьці Паўнамоцнага Прадстаўніцтва БССР пры Ўрадзе Саюзу ССР.

У. Д-на.

Палітычныя падзеі.

ПОЛЬШЧА.

На месца падаўшага ў адстаўку ваеннага міністра ген. Соснкоўскага назначаны быўш. прэм'ер ген. Сікорскі.

---

18 г. м. зачынілася канфэрэнцыя балтыцкіх дзяржаў у Варшаве, трываўшая 3 дні.

У цэлым радзе гарадоў, як у Лодзі, Любліне і інш.—масавае звальненьне фабрычных работнікаў з прычыны застоя ў прамысловасьці. Забастоўка ў Лодзі часткова і паволі спыняецца. Фабрыканты патроху прыймаюць дамаганьні работнікаў.

У зьвязку з раскрытымі „сьпіскамі“, падгатаўляўшымі замах на істнуючы ў Польшчы лад (Р. Р. Р. і інш.), ваенны мін. забараніў, пад асобнай падпіскай, ахвіцэрам наагул належаць да тайных арганізацыяў. Як ведама, у Р. Р. Р. было нават колькі генаралаў...

---

17 г. м. у Вільні ўрачыста адчыніўся арганізаваны Р. Р. S. Народны Унівэрсытэт.

АНГЛІЯ.

Пачаўшаяся ў Лёндыне забастоўка ахапіла ўсіх партовых і докавых (будуючых караблі) работнікаў Англіі. Чыгуншчыкі заявілі, што падтрымаюць бастуючых і ня прыложаць рукі да перавозкі тавараў, нагружаных штрэйкбрэхэрамі. Магчыма далучэньне да забастоўкі — дзеля салідарнасьці — 5 найвялікшых прафэсыянальных саюзаў Англіі. Спрэчка паміж работнікамі і працадаўцамі ідзе за 1 шылінг надбаўкі. Гэта — ўжо другая забастоўка работнікаў ад часу сфармаваньня работніцкага ўраду, ад якога працоўныя масы спадзяваліся больш энэргічнай абароны сваіх правоў і інтарэсаў. Пакуль Мак-Дональд, балянсуючы паміж Партыяй Працы і лібэраламі, заняты пераважна справамі вышэйшай сусьветнай палітыкі, пасярод работнікаў набіраюць сілы цячэньні больш радыкальныя.

ЛІТВА.

Ведама, якія вялікія нявыгады для Польшчы, а перадусім для нашай Віленшчыны і наагул для ўсей Заходняй Беларусі дастаўляе тое, што Польшча ня мае ўласнага порту, ня мае выхаду да мора. Найбліжэйшы да нас порт, які павінен быць якраз для Беларусі яе выхадам у мора, без чаго душыцца і чахне ў „глушы правінцыі“ наш багаты Край, порт, у якім упадае ў мора наш больш напалову беларускі Нёман,—вядомая Клайпэда, ці панямецку — Мэмэль, знаходзіцца цяпер у літоўскіх руках... А Літва дагэтуль знаходзіцца „ў стане вайны“ з Польшчай...

Вялікі, гладкі, найтаньнейшы водны шлях, неабходны для нашага Краю, для нас — закрыты. Польшча, адабраўшая сілай аружжа (ген. Жэлігоўскі) нашую Віленшчыну ад захапіўшых яе літоўцаў, зьвяртаецца да Антанты, каб тая прымусіла Літву даць Польшчы права і магчымасьць свабодна карыстацца Клайпэдскім портам і ўсім нёманскім шляхам, слушна даводзячы, што Віленшчына бяз гэтага шляху і выхаду ў мора эканамічна марнее. Пры гэтым Польшча спрытна дадае, што для Антанты гэта надта выгадна, бо тады шмат патаньне „польскі“ (гэта знач. наш беларускі, рабункава зьнішчаны цяпер) лес, бо вязьці яго праз далёкі Гданск, як цяпер, шмат даражэй... Але на гэта таксама слушна адказывае Літва: згаджаемося, што Віленшчына бяз воднага шляху па Нёману і без Клайпэды ня можа эканамічна дыхаць; згаджаемося таксама, што Клайпэда патрэбна для Польшчы да зарэзу, як выхад у мора. Дык і няхай жа Польшча аддасьць Літве Віленшчыну з літоўскай сталіцай Вільняй: тады і Віленшчына пры Нёмане і Клайпэдзе ажыве! тады— і Літва пусьціць Польшчу карыстацца портам... Яшчэ нядаўна, як ведама, Ліга Народаў якраз гэтак сама палітоўску—сама выраша́ла тую спрэчку паміж Польшчай і Літвой, ад якой гэтак церпіць наша Беларусь... Але цяпер Рада Паслоў, якая яшчэ ў Вэрсалі пакінула за сабой аканчальнае права на Клайпэду, а можа нават і Ліга, неяк нахіляецца ў бок Польшчы...

І вось перад „аканчальным“ вырашэньнем гэтай справы Лігай Народаў (у палове сакавіка) літоўскі прэм'ер Гальванаўскас толькі што, у адказ на запытаньне ў Сойме ў справе Клайпэды, вельмі рэзка і ясна заявіў, што Клайпэда, далучаная да Літвы воляй літоўскага народу, ёсьць уласнасьць толькі аднэй Літвы і — толькі адна Літва можа распараджацца портам, а ня Рада Паслоў ці Ліга Народаў. Гэта фактычна прызнана ўсімі дзяржавамі, а юрыдычна прызнана ўсімі тымі з іх, хто жыве ў прыязных адносінах з Літвой (чытай С. С. Р. Р., які спэцыяльнай умовай абяцаў моцна падтрымаць Літву ў кляйпэдскай справе...—дык, ведама, — п. Гальванаўскас цяпер нічога і нікога не баіцца)!..

Далей літ. прэм'ер дабавіў, што Кляйпэдскім портам могуць карыстацца ўсе дзяржавы, якія знаходзяцца з Літвой у нармальных адносінах...— А таксама і Польшча, калі толькі з ёй установяцца нармальныя адносіны. — А для гэтага трэба толькі канешна, каб Польшча зьвярнула Літве Віленшчыну.

С. С. Р. Р.

Адчынілася безпасрэдная камунікацыя паміж Ленінградам і Усходняй Прусіяй—праз Эстонію, Латвію і Літву.

Радавы ўрад забараніў усякую дзеяльнасьць на тэрыторыі Саюза ўсім фактычным і тым часовым прадстаўнікам, агентам і консулам усіх тых дзяржаў, што ня прызналі дагэтуль праўна С.С.Р.Р.

15-га лютага аканчальна ўстрымана далейшае друкаваньне савецкіх рублёў. Усе пэнсіі і выплаты работнікам разьлічаюцца і выплачываюцца ў чырвонцах і звалёрызаваных залатых бонах. Папяровыя рублі 1917—1923 г.г. будуць паволі выбірацца з абароту і замяняцца чырвонцам, які дагэтуль не здалеў яшчэ дасягнуць і паловы даваеннага абароту ў краю.

ШВАЙЦАРЫЯ.

Усенародным галасаваньнем (рэфэрэндум) пастаноўлена ізноў, як гэта было перад апошнім эканамічным крызісам (паўтара гады назад), паменшыць рабочы дзень з 9 гадзін да 8.

Нямеччына—Баварыя.

Усенароднае галасаваньне высказалася за роспуск Сойму і перамены ў канстытуцыі,—(у напрамку вялікшай самастойнасьці і незалежнасьці Баварыі).

Паміж Нямеччынай і Чэхаславакіяй падпісаны гаспадарчы дагавор.

АМЭРЫКА.

Урад Злучаных Штатаў пастанавіў рашуча зьвярнуцца да Францыі і інш. сваіх эўропэйскіх даўжнікоў, каб плацілі калі не даўгі, дык прынамсі працэнты... Агульная сума эўрапэскіх даўгоў Амэрыцы—7 з паловай мільярдаў даляраў.

ГРЭЦЫЯ.

Барацьба паміж манархістамі і рэспубліканцамі ідзе далей. Апошнія націскаюць на ўрад Кафандроса, каб дынастыя, ці нават манархія былі скінуты праз парлямэнт. Вэнізэлёс дамагаецца, каб гэтае пытаньне вырашыла ўсенароднае свабоднае галасаваньне, інакш пагражае пакінуць назаўсёды край.

ФРАНЦЫЯ.

Адбыўшыся кангрэс францускіх сацыялістаў займаўся галоўным чынам справай будучых выбараў да парлямэнту. У справе гэтых выбараў француская камуністычная партыя зьвярнулася да сацыялістаў з прапазыцыяй, каб выступіць на выбарах супольна. Камуністы імкнуліся да стварэньня агульнага работніцка-сялянскага выбарнага блёку ўва ўсім краі. Сацыялісты адкінулі прапазыцыю камуністаў, а выказалі

П. Ластоўскі справядліва кажа, што гэтае зьявішча дае цэнныя данныя для зразуменьня паходжаньня многіх гістарычных імёнаў і прозьвішчаў...

Таксама вельмі важную працу, хаця таксама адарвана і несыстаматычна, дае аўтар па ізучэньні беларускіх аднасловаў, беларускага зельніка і інш.

Усё гэта пакуль што толькі пачаткі, але-ж, як мы ведаем, добры пачатак часам варт палавіны дзела: па праложанаму першаку лягчэй пасьля будзе ехаць другім...

Можа больш спрэчнымі зьяўляюцца спробы п. Ластоўскага ў напрамку стварэньня беларускай навуковай тэрміналёгіі,—па фізыёлёгіі, анатоміі і г. д...

Дапраўды—устанаўленьне тэрміналёгіі тэй ці іншай навучнай галіны—справа і компэтэнцыя камісіяў і зьездаў спэцыялістаў. Але ковенскія „крывічы“, з шануючай сябе і навуку скромнасьцьцю, дадаюць, што праца іх у тым напрамку зьяўляецца ў сьвет „ў дыскусійным парадку“. Але і тутака—першая спроба зьяўляецца вельмі важнай і заслугоўвае на ўсякую ўдзячнасьць.

Можа слабейшай галінай ў „Крывічу“ зьяўляецца аддзел прыгожага пісьменства. Аддзел паэзыі складаецца пераважна, калі ня выключна, з твораў самога рэдактара Ластоўскага. Вершы разнастароннага аўтара, часам вельмі цікавыя, перадусім „шванкуюць“ з боку формы, а часта „вольны верш“, з прыпадкам падвярнуўшайся паміж „белымі канцамі“ рыфмай, прадстаўляе напісанную „вершам“ прозу...

Гэтая проза, часам вельмі цікава ўзбагачана модэрнізаванымі аўтарам архаізмамі, наагул пісана моцнай мовай. У аўтора відаць часам вельмі цікаваю барацьба са слоўным матар'ялам, чуваць гэтыя дабрародныя высілкі, якія часам даюць і бліскучую перамогу... Але яго дасягненьні наагул ня маюць таго, без чаго, як гэта цяпер ужо ўсюды зразумела, няма паэзыі, няма галоўнага ў вершу—музыкі...

З арыгінальнай бэлетрыстыкі на шчыце запраўднага мастацтва стаіць вялікае апавяданьне — „літэратурны нарыс“ Янкі Палына—„Аднабочнікі“.

Нарыс аўтора—з жыцьця інтэлігэнтнай моладзі—стаіць ня толькі на вышыні запраўднай інтэлігэнтнасьці дасьледчыка-псыхолёга, але і на вышыні сучаснай апавядальнай тэхнікі, так што можа быць пастаўлены нароўні з падбнымі творамі любой з эўрапэйскіх літэратураў. Суровы прысуд (самазабойства), вынесены аўтарам свайму „аднабочнаму“ герою паказывае, што аўтар глядзіць на жыцьцё ня толькі глыбокім вокам псыхолёга-мастака, але і з пачуцьцём маральнай адказнасьці мысьліцеля...

І ў гэтым—залог яго далейшага разьвіцьця—на карысьць роднай літэратуры і маладога беларускага грамадзянства. Не сумлеваемся, што рэдакцыя „Крывіча“ выдасьць гэты нарыс асобным выданьнем, прыпадковага характару зьяўляюцца ў часопісі пераклады з чужых літэратураў. Рэч, на якую варта было-б зьвярнуць асаблівую ўвагу.

Вельмі важным і карысным аддзелам у часопісі зьяўляюцца Запіскі—сабраньне драбнейшых гістарычных, філёлёгічных, этнаграфічных і інш. заметак, датычучых пераважна беларускай мінуўшчыны, — часамі цэлых маленькіх, але ўсё-ж ня менш важных і цікавых „монографіяў“...—матар'ялаў да таго „зьбіраньня Беларусі“, у часе, калі ня ў прасторы, аб якім мы казалі вышэй.

Можа менш, як мінуўшчына, зьвяртае на сябе ўвагу і энэргію рэдактараў часопісі беларуская сучаснасьць. Але й тутака трэба прызнаць, што аддзелы—„Агляды культурнага жыцьця“,—„дзейнасьці беларускіх палітычных арганізацыяў і партыяў,—„беларускага грамадзкага жыцьця“—„пад Расеяй“, „пад Польшчай“, „у Латвіі“, „у Літве“ і „па ўсім сьвеце“,—як гэта і абяцала Рэдакцыя ў сваім праспекце,—выпаўняецца вычарпаюча і об'ектыўна.

Можна толькі заўважыць, што часам у аглядзе прэсы не паказываецца крыніца, як, напрыклад, у № 5 арт. „Рожнымі меркамі“, што перадрукаваны з віленскай беларускай газэты.

Як бачым, часопісь і задумана паводле добра ўложанай шырокай праграмы і выпаўняюць яе суменна і з адпаведнымі ўвагай і талентам...

Пэўная „аднабочнасьць“ — гістарычна-культурная—часопісі, зьяўляецца зразумелым вынікам таго, што грамадзка-палітычнага жыцьця ў ковенскай „Крывіі“ амаль ўжо няма... Дзеля гэтага ня можа быць і яго жывога, бьючага гарачай кроўю, адбіцьця ў тамтэйшым органе прэсы...—Публіцыстыкі апошні амаль ня зусім пазбаўлены...

Але і за тое, як мы бачылі, вельмі патрэбнае багацьцё, што даюць беларускаму ўсяму грамадзянству перакаваўшыя „палітычныя мячы“ на „культурныя аралы“ ковенскія „крывічы“ яно павінна прынясьці шчырую падзяку і падтрыманьне.

Пажадаем ім — хай аруць і барануюць, калі ня беларускую народную цаліну, дык — запушчаны і зарошны, захоплены суседзямі беларускі „гістарычны дзерван“—пад родную азімую рунь...

Прыдзе і для апошняй вясна... Дачакаецца і яна свайго красаваньня... — Дачакаецца і яна — сабранай Зямлёй—Беларускай Грамадой — як зажынак, таксама і дажынак — на сваім вольным полі Бацькаўшчыны...

Суліма.

ахвоту аб'яднацца разам з так званымі, паступовымі буржуазнымі партыямі. Імкненьне да ўгоды з буржуазіяй для сацыял-угодоўцаў усяго сьвету зьяўляецца падставай іх тактыкі.

ІНДЫЯ.

Згодна з весткамі з Бомбаю (адзін з найбольшых гарадоў у Індыі), выпушчаны з вастрогу правадыр індускіх незалежнікаў Ганді, усюды вітаецца, як нацыянальны герой. У Бомбаі незалежнікі зарганізавалі ў чэсьць Ганді вялікую маніфэстацыю, якая прыняла выразны антыангельскі і антыэўрапэйскі характар. На павялічэньне абурэньня мае ўплыў яшчэ той факт, што Ганді выпушчаны з вастрогу ў дужа дрэнным састаяніі здароўя. Газэты паведамляюць, што Ганді быў звольнены з вастрогу дзеля таго, каб улагодзіць вострыя антыангельскія настроі ў новым індускім парлямэнце.

З Польскага Сойму.

Сойм нарэшце заняўся палючай справай арганізацыі самаўрадаў. Урад унес у Сойм адразу аж 6 законапраектаў — аб павятовым, гмінным, мястовым і вясковым самаўрадзе і выбарных законах да гэтых самаўрадаў. Што гэта за законы, мы падрабязна разьбяром у наступным нумары. Цяпер толькі даволі сказаць, што ўсе яны апрацаваны яшчэ панам Кернікам, і сучасны мін. п. Солтан амаль што нават і не праветрыў іх, дык „дух" п. Керніка моцна б'е з іх у нос...

Усе прамоўцы аднагалосна цьвярдзілі, што гэтыя ўставы ламаюць Канстытуцыю, большасьць прамоўцаў дамагалася звароту уставаў ураду назад. (Тарашкевіч і інш. Нават эндэк Казлоўскі адмаўляўся ад гэтых праектаў, кажучы, што яны падпісаны сучасным міністрам, дык ён і адказны за іх. Адзін толькі пястовец Эрдман, калега Керніка, заўзята бараніў гэтыя ўставы, што аддаюць „самаўрад" на запраўдную самаволю ўрадавай адміністрацыі... Усе законапраекты здадзены у Камісію—для палепшаньня...

Вельмі скандальнае раскрыцьце надужыцьцяў б. прэм'ера Вітоса і яго партыйных калегаў зробленае быўшым пястоўцам, перашоўшым да Домбскага, паслом Бартэлем. Ён расказаў, як п. Вітос, як быў прэме'рам, атрымаўшы ад ураду за *паўцаны* (рэшту даплаціў скарб...) 50 вагонаў нафты, 200 ваг. солі, 500 ваг. каменнага вугля для *раздачы бяднейшаму сялянскаму насяленьню*, забраў усё гэта ў распаражэньні свайго „Сельск.-Гасп. Таварыства", ў якім ён старшынёю, і стаў раздаваць ўсе гэтыя рэчы *сваім партыйным выбаршчыкам — праз аддзелы свае пястоўскай партыі...* Добрая партыйная агітацыя коштам дзяржаўнага скарбу! ды йшчэ—адбіраючы ад бедака і соваючы сваім „паўпанкам"... Вось, што рабілі пястоўцы пры *„сваім ўласным урадзе"...* Тое самае, як усім ведама, рабілі для сваіх хьенцаў і іхнія міністры... Ня дзіва што скарб гэтак зглееў!

Адміністрацыйная камісія Сойму выбрала падкамісію для збаданьня надужыцьцяў адміністрацыі. Ад беларусаў увайшоў у камісію пас. Ярэміч. Вось, калі што дапраўды патрэбна, дык гэтая камісія!.—Бо на яе дакладзе не адзін крэсавы „кацык" зробіць сабе „сьветную" ар'еру,—зараз-жа атрымаўшы падвышэньне!..

З УСЯЕ БЕЛАРУСІ.

ЗАХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ.

ХРОНІКА.

Агульны Сход Беларускага Нацыянальнага Камітэту. Згодна з пастановай Прэзыдыуму Белар. Нац. К-ту на суботу 23 гэтага лютага, а 5 гадз. вечарам ў памешканьні Ц. Б. Шк. Рады (Віленская 12, п. 6), склікаецца Агульны Сход Камітэту, на якім будуць зроблены даклады і адбудзецца дыскусія па пытаньням бягучага мамэнту. Прысутнасьць усіх сябраў Камітэту абавязкова.

У Цэнтр. Белар. Школьнай Радзе. У нядзелю 17-га гэтага лютага адбылося паседжаньне Прэзыдыуму Ц. Б. Шк. Рады, на якім разглядаўся праект новага статуту Т-ва Беларускай Школы.

У нядзелю 24-га гэтага лютага ў зьвязку з тым-жа пытаньнем адбудзецца пленарнае паседжаньне Цэнтр. Белар. Шк. Рады.

Новыя кнігі. Выйшла з друку і прадаецца ў Беларускай Кнігарні (Завальная 7), паэма Лермантава „Мцыры" ў перакладзе Краўцова Макара. Друкуюцца і хутка выйдуць з друку: Я. Пачопкі „Пчолы" і „Малочная Карова"; Зоська Верас „Батанічны Слоўнік" і Ф. Аляхновіча „Пан Міністар".

Лекцыя ў Віленскай Праваслаўнай Духоўнай Сэмінарыі. 12-га лютага, а трэцяй гадзіне, вучнем Віленскай Праваслаўнай Духоўнай Сэмінарыі Сідаровічам была прачытана лекцыя на тэму: Чаму беларуская культура ніжэйшая за культуры іншых славян?

Памяшчэньне VIII-ае клясы Прав. Дух. Сэмін. запоўнілася вучнямі Сэмінарыі і Беларускай Гімназіі. Кожны з вялікаю радасьцю бег, каб пачуць роднае, а дужа рэдка публічна выказыванае ў жыцьці сэмінарыі, слова. Тэма была дужа добра разьвіта; з усіх бакоў лектар выцягіваў падпоры для доказаў прычыны заняпаду і віны з бакоў. Ясна была прадстаўлена пара прыняцьця хрысьціянства, залатая, заняпаду і цяперашняя. З нялічных крыніц, як відаць з лекцыі, якімі карыстаўся лектар Сідаровіч, было выцягнена шмат матар'ялу. Толькі, на жаль, парадак доказаў і фактаў, у адносінах да шырокай тэмы, кульгаў, дзякуючы чаму, па паўгадзінным чытаньні закіпела горача (ў маім паняцьці) дыскусія. Учасьце ў дыскусіі бралі вучні сэмінарыі і гімназіі. Паміж дыскусіянераў, адзначыліся бойкія і бязьлітасныя прамовы вучня Беларускай Гімназіі, па адрасу трох калегаў - сэмінарыстаў, якія ўпарта цьвярдзілі: „Нет белоруссов". Слухачы вокляскамі віталі прамовы гімназіста, каторыя выяўлялі вузкасьць і сьмешную недарэчнасьць цьверджаньняў успомненых калегаў. Дыскусія працягнулася да 7-ае гадзіны, да часу, калі адзін з прысутных ня змог перанясьці доўгае спрэчкі ды крыкнуў: „Ідзі, панок, да Менску, Магілёва, Полацку, Горадні... там убачыш Беларусь". Воклікам: „Хай жыве Беларусь!" скончылася лекцыя.

Вучні беларусы Прав. Дух. Сэм. зрабілі аграмадную працу: яны пачалі йзноў, так карысную бацькаўшчыне і сабе, акцыю. Мне, як госьцю, астаецца падзякаваць кал. Сідаровіча, а для кіраўніцтва гуртка беларускай моладзі ў Праваслаўнай Духоўнай Сэмінарыі пажадаць памыснай працы ў будучыне.

Бандытызм у Вільні. Бязкарнасьць так асьмеліла віленскіх бандытаў, што ў мінулую нядзелю, 17-га лютага, а 7 гадз. ўвечары яны зрабілі напад на кватэру Евы Блажэвічовай у самым цэнтры места—на Вялікай вул. На шчасьце, ім перашкодзілі, ды аднаго бандыта, які не пасьпеў уцячы, выцягнулі зпад ложка. Завецца ён Шымковіч. Назаўтра быў арыштаваны яшчэ адзін учасьнік нападу.

„Dziennik Wileński" піша, што гэты апошні, які называе сябе рознымі прозьвішчамі, служыў у польскай коннай паліцыі, ды што абодва заяўляюць, што былі „даверанымі людзьмі" („конфідэнтамі") II аддзелу... У сувязі з гэтай справай, кажа „Dz. Wil.", арыштавалі аднаго „пшодовніка" віленскае паліцыі...

Характэрна!!!

Выдаткі самаўрадаў. Вялейскі павятовы соймік 5-га лютага зацьвярдзіў свой буджэт на 1924 год у ліку 422.295 залатых франкаў. У гэтым ліку на ўтрыманьне паліцыі ў Вялейскім павеце вызначана каля 300.000 залатых франкаў. Такім парадкам дзьве траціны ўсіх падаткаў, якія соймік зьбірае з народу, ідуць на ўтрыманьне паліцыі,—а як яна „спраўна" бароніць жыцьцё і маемасьць народу, найлепш паказвае бандыцкі напад на Гарадок...

Бунт крэсавых абшарнікаў. „Robotnik" паведамляе, што ў Несьвіжы і Баранавічах адбыліся сэкрэтныя нарады крэсавых абшарнікаў. На гэтых нарадах пастаноўлена не плаціць залічак на падатак ад маемасьці.

Амэрыканская Дзяржаўная Карабельная Лінія (United States Lines). З шасьцёх кантораў у Вільні, якія займаюцца перавозам на сваіх караблёх эмігрантаў у Амэрыку і Канаду, найбольшую ўвагу зварачываюць на сябе Амэрыканская Дзяржаўная Карабельная Лінія (United States Lines). Папершым, гэта лінія, як дзяржаўная Амэрыканская, забясьпечавае эмігранта ад магчымых ашуканстваў з боку розных агентаў, а падругім, для прыезных і мала знаёмых з Вільняй, добра тым, што кантора гэтай лініі знаходзіцца якраз на супроць вакзалу, так што ня трэба марнаваць часу на шуканьне. Адразу, як толькі пасажыр выйдзець з вакзалу, яму кідаецца ў вочы вялізарны амэрыканскі сьцяг (белыя палосы з чырвонымі) на дзьвярох канторы.

Перавозіць гэта лінія эмігрантаў на караблёх, якія пераробл ены пасьля вайны з ваенных на пасажырскія. Толькі адна Амэрыканская Дзяржаўная Карабельная лінія маець найвялікшыя і найшпарчэйшыя караблі, такія, як напрыклад: Leviathan George Washington, Roozevelt, Republika і інш., дапасаваныя да ўсіх выгод пасажыра.

Усім зацікаўленым пераездам у Амэрыку варта зварачывацца ў Віленскую кантору Амэрыканскай Дзяржаўнай Лініі па адрасу: Вільня, Каляёвая вуліца № 11. Зварачывацца можна пісьмом,—кантора даець адказы цераз пошту.

Кожны кліент і наагул кожная зацікаўленая асоба атрымовываець у канторы ад самога дырэктара дакладныя парады і адказы на ўсе запытаньні і пасьля кароткай размовы з ім выносіць самае найлепшае ўражаньне, як аб Амэрыканскай Дзяржаўнай Карабельнай лініі, так і аб асобе дырэктара п. Юзэфіча.

Аб беларускай драме.

(*Лекцыя А. Луцкевіча*).

У нядзелю, 17 лютага, у Драматычнай Майстроўні адбылася першая лекцыя з абвешчанага цыклю. Чытаў А. Луцкевіч *аб беларускай драме*.

Лектар, адзначыўшы, у чым істота драматычнае творчасьці наагул і ў кароткіх словах намеціўшы два шляхі разьвіцьця сусьветнае драмы: адзін—ад антычнае грэцкае драмы—праз Шэкспіра да нашых часоў, другі—драма царкоўная, створаная ў сярэдніх вяках,—паказаў, як гэтыя шляхі адбіваліся на гістарычным разьвіцьці беларускае драмы.

Драма сярэднявечная царкоўнага зьместу (містэрыі) прыйшла да нас у XVII, XVIII сталецьцях. З тых часоў вядомы ў нас такія духоўныя драмы, як драма ражственская, як „Восіп, сын ізраіляў", „Жаластлівая камэдыя аб Адаме і Еве", „Аляксей, чалавек божы" і др. Але побач з тым бачым у гэныя даўныя часы, як-быццам зачатак і беларускае сьвецкае драмы: гэта—інтэрмэдыі, ці дробныя бытавыя сцэнкі з жыцьця „простых людзей", пераважна камічнага зьместу, якія ўстаўляліся паміж актамі духоўнае драмы дзеля разьвесяленьня публікі. Аднак, з гэтых зачаткаў нічога тады ня вырасла: дзеля таго, каб драма сьвецкая магла разьвівацца, патрэбна разьвітае грамадзянскае жыцьцё, — а беларускае грамадзянскае жыцьцё якраз у XVII ст. пачынае заняпадаць і зусім заняпала ў XVIII ст. Уся інтэлігенцыя была дэнацыяналізована, далёка адыйшла ад свайго роднага караня, і ня было каму разьвіваць гэную галіну беларускае мастацкае творчасьці. Дык уся астача ў нас ад нашае старое драмы, створанае пад уплывам духоўнае драмы, гэта—народная батлейка.

Наша сучасная драма ёсьць адбіцьцё заходняэўрапэйскае сьвецкае драмы. Пачатак ёй паклаў у сярэдзіне XIX ст. Вінцук Дунін-Марцінкевіч, які напісаў опэру „Сялянка" (музыку да яе даў Ст. Манюшка), ды камэдыі „Залёты" і „Пінская Шляхта". Усё гэта—драмы бытавыя, няглыбокія, бо за часоў Марцінкевіча ня было йшчэ шырэйшага беларускага грамадзянскага жыцьця. Блізкая да марцінкевічаўскіх і драма Ядвігіна Ш. „Злодзей", напісаная ў 90-тых гадох мінулага сталецьця, праз паўвеку пасьля Марцінкевіча. Запраўднае разьвіцьцё беларускае драмы пачынаецца ў сувязі з магутным узростам нашага адраджэнскага руху. Праўда, і Каганец, і Купала, і Аляхновіч—тварэц мяшчанскае драмы, і Альбэрт Паўловіч—усе яны йшчэ даюць дань бытавой драме. Але адначасна вырастае і драма ідэйная, у якой адбіваюцца ўсе праявы нашага нацыянальнага жыцьця. І тут закрануты глыбокія агульналюдзкія сацыяльныя праблемы (Купалы „Адвечная Песьня" і „Сон на Кургане, Аляхновіча „Цені"), і барацьба народу за сацыяльнае, палітычнае і нацыянальнае вызваленьне (Купалы „Раскіданае Гняздо"; Аляхновіча „Калісь", „Няскончаная Драма"; Галубка „Апошняе спатканьне", „Бязьвінная кроў" і др.; Міровіча „Костусь Каліноўскі"; Гарбацовіча—драма на фоне польскае акупацыі ў Меншчыне; Цішкі Гартнага „На хвалях жыцьця"; Дылы—драма з паўстаньня беларускага сялянства проці панскага прыгону: Якуба Коласа—з часоў імпэрыялістычнае вайны і т. д.). Урэшце бачым нарадзіны і палітычнае сатыры (Аляхновіча „Пан Міністар", Сучаснага „П. С. Х."). Ды шмат дробных рэчаў даюць і Родзевіч, і Гарэцкі, і многа-многа іншых. Урэшце творыцца спэцыяльна дзіцячая драматычная літэратура (Лейкі „Снатворны мак", Алеся Гаруна „Дзіўны лапаць", „Шчасьлівы чырвонец" і др.).

Усё гэта вырасла на грунце іменна нашага грамадзка-нацыянальнага і культурнага росту, і ёсьць у нас запраўдныя цэннасьці ў драматычнай літэратуры, ёсьць запраўдныя таленты з Аляхновічам наперадзі. Тэатр стаўся ў беларускім жыцьці ўжо неабходнай патрэбай, і гэтая патрэба—раз існуюць магчымасьці тварэньня беларускае драматычнае літэратуры—будзе зьяўляцца для нашых пісьменьнікаў магутным пабудзіцелем да працы. Ды ў гэтым — залог разьвіцьця і расцьвету беларускае драмы.

Хаця публіка на гэту лекцыю (пасьля іпоў канцэртны аддзел і скокі) дапускалася толькі па запросінам дырэкцыі „Драматычнае Майстроўкі", саля была поўная. Спадзяемся, што добры пачатак „Майстроўні" будзе мець усьпех і далей. Чародная лекцыя (у нядзелю, 24 лютага) будзе дапаўненьнем першае: чытаць будзе Ф. Аляхновіч *аб гісторыі беларускага тэатру*.

Трэба прывітаць навіну, якую ўвяла дырэкцыя „Др. Майстроўкі": лекцыя пачалася, як і было абвешчана, роўна ў 7 гадзін.

Весткі з вёскі.

М-ка Ікажна, Дзісенскага павету.

„У Ікажні люд паважны: стол накрываюць, хлеб за сябе хаваюць" гаворыць тутэйшая прыгаворка. І ткі праўда: ці то ў суседзкіх адносінах, ці то ў агульна-грамадзкім жыцьці, скрозь адчуваецца нястача паважнасьці ў нас. Сусед з суседам у нас рэдка калі ўзгодзе жывуць. То куры вінаваты, то рабяты, то закасіў адзін другому, то загараў, то не зьвярнуў пазычанага й г. д. А калі ёсьць у каго прыяцель, то абавязкова праз колькі хатаў. Аднак і дружба ў нас такая, пра якую можна сказаць: „Барані нас, Божа, ад прыяцеляў, а ад ворагаў мы самі збавімся", Бо кожны прыяцель зусім неўспадзеўкі (ведама прыяцель) можа стацца ворагам. Вось і жывём мы тутака, як, не раўнуючы, каты з сабакамі.

Толькі нястачай паважнасьці й можна тлумачыць, што ў нас што ні год, то адзін, а то й два пажары здараюцца. І з гэтага боку Ікажна далёка праславілася. І ў Едах, і ў Пагосьце, і ў Друі, і ў Браслаўшчыне, скрозь ведаюць, што мы любім гарэць. А справа з каапэратывам? Ці ня сьведчыць і яна, як найлепей, аб нашай паважнасьці? Адчынілася ў 1921 годзе каапэратыва, добра йшла справа агульная, прыватныя гандляры й дыхнуць не маглі, трэба было й трымацца гэтай добрай установы. Дык не... „Мая хата з краю".

Перамянілі праз год праўленьне, а новае праўленьне й давай рабіць усё пасвойму, ня пытаючыся грамадзян ні аб чым. Нават прадаўшчыка, выбранага на агульным сходзе, праўленцы не дапусьцілі ў краму, а паставілі старога. Бадай ані разу ня склікалі й агульнага сабраньня. Ну й зьвялі дудкі на сапёлкі. Цяпер ня маем ужо сваей крамы. Зачынілі яе, нікога не пытаючыся. Няведама, дзе падзеліся тавары, дзе падзеліся грошы. Хоцьбы склікалі агульны сход пайшчыкаў ды растлумачылі-б, як гэта сталася, а то й гэтага няма. А мы маўчым, бо нічога лепшага й ня выдумаем.

А ці бывае калі ў нас фэст, ці вясельле, ці йгрышча якое, каб не пабіліся? Дужа рэдка. На большых гледзючы, й дзеці растуць такімі, каб, вырасшы, спраўдзіць прыгаворку аб ікажэнскай паважнасьці. Хлапцы па гадоў 12 ужо паляць табаку, нават п'юць гарэлку. Адны бацькі бьюць, праклінаюць дзяцей, іншыя пасьмейваюцца. А прайдзі толькі вечарам, асабліва ў сьвята, па вуліцы, начуешся крыку, гоману, а калі незнаёмы, дык й штурханіны набярэшся. А словаў брыдкіх дык болей ведаюць й ужываюць за бацькоў.

Люднасьць у нас бедная. Зямлі столькі, што гаспадару й сесьці на сваёй зямлі няма як. Пагражае ў будучыні чыстае прапасьцё. Трэба шукаць спосабаў, каб як забясьпечыць будучыню для дзяцей. Калі нам некуды дзявацца, што-ж будуць рабіць нашыя наступнікі? Вось трэба-ж іх вучыць чаму-небудзь добраму й карыснаму ў жыцьці, а не гарэлку піць і табаку паліць. Гэтак многа ў нас людзей, а ў цэлым мястэчку ёсьць толькі тры шаўца, ды два абы якіх краўца. А абслугоўваюць яны ваколіцу ў вёрст 15. Значыць, многа каму працы знайшлося-б. А ці знойдзеце вы ў нас хоць аднаго калясьніка, рымара, гаршкаля, шкляра, бондара? Ды й ці мала ёсьць рамёслаў, каторыя маглі-б ня толькі памагчы чалавеку, але й пракарміць яго. Навучы чаму-небудзь дзяцёнка: няхай ён умее аўчынкі вырабляць, рабіць шчоткі, бёрды, усё, што купляецца для гаспадаркі на кірмашы, няхай гэта ўсё вырабляецца вамі самімі. Вы ўбачыце, што вашы дзеці ня будуць праклінаць бацькоў, што вы іх на сьвет пусьцілі.

Андрэй Лашчэўскі.

М. Язна, Дзісьненскага пав.

Чуць ня кожны дзень прыносяць да мяне паперкі, каб плаціць у гміну тыя ці іншыя падаткі, так што і сягоньня я ня зьдзівіўся, калі да мяне прышоў солтыс і даў „наказ“. Толькі заварохаўся па кішанях, каб дастаць грошы, аж солтыс і кажа, што прышоў не за грашыма, а за чым іншым. Чытаю. Наказ на дабравольную ссыпку на „ахронку“ ў Дзісьне і ў Глыбокім, згодна з якой-сь то пастановай гміннай рады з дня 27/X-23 г. Патрабуюць бульбу, капусту і буракі. Бурак павінен важыць ня менш аднаго фунта. На наказе пастаўлена пячатка гміны і падпісаў войт п. Сьпірыдовіч. Я спачатку зьдзівіўся гэтаму новаму падатку, але, прачытаўшы слова „дабравольна“, надумаў, што гэта мяне ня тычыцца, бо я, як беларус, лічу за свой грамадзянскі абавязак падтрымаць беларускі дзіцячы прытулак у Вільні, у якім дзеці жывуць толькі на нашых крошках, а дапамогаў ад ураду ня маюць. Гэтыя-ж польскія ахронкі, якія адчынілі нашы паны, атрымліваюць дапамогу ад ураду, а галоўнае, павінны былі-б утрымлівацца тымі, хто іх адчыніў, г. з. панамі, а не класьці новы цяжар на нашу мужыцкую шыю.

Выходзячы з гэтага, я і папробаваў адмовіцца, але солтыс на гэта сказаў, што „дабравольна“ напісана так сабе, але заплаціць усё-ж такі „мусіш“, бо хто не заплаціць, таго войт гміны зжывець са сьвету. Ведаючы добра натуру нашага „прыяцеля“ войта Сьпірыдовіча, я хутчэй паслаў жонку за усім, што трэбавалася ў гэтым праклятым наказе і рад быў скарэй пазбыцца і солтыса, і „наказа“, і нават сваей працы—бульбы, капусты і буракоў. Вось і жыві на сьвеце! Апрача абавязковых падаткаў, нашы панскія гмінныя рады і прысланныя невядома скуль войты накладаюць яшчэ і „дабравольныя“ падаткі, якія сьцягіваюць яшчэ больш энэргічна, чым паньствовыя. К гэтаму мушу дабавіць, што сабраныя прадукты былі звалены ў гміне, і, як кажуць людзі, памёрзлі. Вось і вышла ў нашага пана войта Сьпірыдовіча так, што „і сам ні гам і другому ні дам“.

Селянін.

УСХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ.

З Менску.

У Цэнтральным Доме Селяніна. У лютым Народны Камісарыят Земляробства мае распачаць у Доме Селяніна сыстэматычнае выкладаньне лекцыяў па пытаньнях сел. гаспадаркі для чырвонаармейцаў, школьных працаўнікоў і сялян.

Цяпер там тэрмінова праводзіцца праца па скончэньні рамонта памешканьня і абсталяваньні музэя.

С.-Г. каапэрацыя рыхтуецца да пашырэньня межаў Б.С.С.Р. Прадстаўнікі Гомельскага Губсаюзу вядуць перамаўленьні з Белсельпромсаюзам аб аб'яднаньні сваей працы.

У лютым у Менску адбудзецца аб'яднаная нарада Белсельпромсаюзу і Губсаюзаў с.-г. каапэрацыі Вітабскай і Гомельскай губэрняў, на якой будзе разгледжана пытаньне аб аб'яднаньні працы с.-г. каапэрацыі на тэрыторыі ўсяе пашыранай Б.С.С.Р.

Агранамічныя курсы для сялян. Народны Камісарыят Земляробства апрацаваў плян працы па распаўсюджаньні с.-г. ведаў сярод сялян.

Згодна з плянам, у бліжэйшым часе па ўсіх паветах маюць быць праведзены кароткатэрміновыя с.-г. курсы, на якіх будуць выкладаць лекцыі агранамічныя сілы павятовых зямельных аддзелаў і агранамічных пунктаў.

Па вестках з Мазырскага павету, там маюць быць адчынены курсы ў 4-х мясцох.

Аб становішчы вясковай кабеты.

(Кнорынская вол.).

На апошняй валасной канфэрэнцыі сельскіх рад і ўсіх валасных арганізацыя ў быў заслухан даклад аб „Кабеце і Савецкай уладзе“. Выказалася некалькі сяброў: Стром, Івашка, Аканчук. Прамоўцы расказалі аб тых правох, якія дадзены расейскай кабеце пасьля Акцябрскай рэвалюцыі і аб палажэньні кабеты заграніцаю. Але, ня гледзячы на сваю роўнасьць з мужчынаю, у нас вясковая кабета яшчэ не карыстаецца як мае быць, сваімі палітычнымі правамі. Прычыны: шмат працы, якую нясе наша вясковая кабета, яе цемната і стары пагляд, па якому кабета ў вясковай сям'і ўсё яшчэ лічыцца ніжэй гаспадара і ва ўсім яму падчыняецца.

Вясковыя мужчыны вельмі ўважна аднесьліся да гэтых слоў і зазначылі, што вясковая кабета зьяўляецца цяпер адстаўшаю не па сваей віне, а па віне папярэдніх парадкаў, калі вясковай кабеце нельга было вучыцца і разьвівацца. Каб уцягнуць вясковую кабету ў грамадзянскія інтарэсы і працу, пастаноўлена абавязкова выбіраць кабет у каапэратывы і камітэты ўзаемадапамогі, разам з тым ня менш двух разоў на месяцы склікаць жаночыя канфэрэнцыі. Урэшце зазначана, каб мясцовая ўлада глядзела за тым, каб у вячэрніх школах (дзе тыя ёсьць), вучыліся грамаце вясковыя дзяўчаты і кабеты.

Усе гэтыя меры надта карысныя і лёгка споўнімыя. Служачы прыкладам дзеля другіх валасьцёў, яны разам з тым сьведчаць, што вясковы мужчына пад уплывам новых думак пачынае зьмяняць свой пагляд на кабету. А гэта ёсьць першы крок к новаму раўнапраўнаму становішчу вясковай кабеты.

Шатэрнік.

Увага!

Адміністрацыя „**Голаса Беларуса**“ даводзіць да ведама, што падпішчыкі, якія прышлюць падпісную плату за **ўвесь год** не пазьней **1-га красавіка** г. г., атрымаюць **бязплатна** дадатак — альманах „**ЗАХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ**“.

Дописы.

Беларусы у Амэрыцы.

(Ад уласнага карэспандэнта).

Прывітаньні.

Амэрыканскія беларусы атрымалі прывітаньні з прычыны адраджэньня беларусаў у Новым Сьвеце і самаарганізацыі на карысьць Бацькаўшчыны ад: вядомага дацкага пісьменьніка і тлумача з беларускага А. М. Бэнэдыктсэна (з Капэнгагі), ад беларусаў у Рыме—у асобе Антона Шышкі, ад беларусаў у Югаславіі—у асобе М. Запольскага, ад беларусау у Александрыі (з Эгіпту) і інш.

Пісьмы у Рэдакцыю.

Паважаны Грамадзянін Рэдактар!

Не адмоўце зьмясьціць на шпальтах Вашай паважанай газэты ніжэйшае:

Лічу патрэбным давесьці да агульнага ведама, што зьмешчаны ў 8 (29) нумары газэты „Змаганьне“ за 24/I 1924 г. артыкул „Парыжскія гастролі п. Ладнова“, падпісаны падобным да майго прозьвішча — „К—віч“,—нічога супольнага з маім пяром ня мае. Вільня 12/II 1924 г.

Са шчырай пашанай **М. Косьцевіч.**

Ці споўнілі Вы свой абавязак адносна Цантр. Беларускай Школьнай Рады? Ці заплацілі Вы належачую ад Вас грашовую складку за гэты месяц?

Дырэкцыя Беларускае Драматычнае Майстроўні

зварачываецца да ўсяго грамадзянства з уклоннай просьбай прыслаць ёй, ці паведаміць, дзе можна знайсьці вось якія п'есы:

1) беларускі пераклад „**На дне**“, М. Горкага (перакл. М. Краўцоў).

2) „**Эрос і Псыха**“, Жулаўскага — беларускі пераклад Янкі Купалы.

3) „**Дачка Ёрыо**“, пастырская трагэдыя Д'Аннунціо — у польскім, ці расейскім перакладзе.

Адказы прысылаць на рэдакцыю „Голаса Беларуса“.

ПРАДАЕЦЦА 1 дзесяціна глініс­тай зямлі, — прыгоднай да вырабу ЦЭГЛЫ і 1 дзес. сенажаці. Даведацца ў Тамаша Каўша, ст. Ганцавічы, вёска Агарэвічы, Лунінецкага павету.

Беларуская Драматычная Майстроуня.

У Нядзелю, 24 лютага 1924 году)——(у залі Майстроўні (Вострабрамская № 9).

СЭРЫЯ ПАПУЛЯРНЫХ ЛЕКЦЫЯЎ.

Лекцыя другая: „АБ БЕЛАРУСКІМ ТЭАТРЫ“, Франц. Аляхновіча.

ПАСЬЛЯ ЛЕКЦЫІ: 1) **Канцэртны адзел.** 2) **СКОКІ.**

Дзеля захаваньня парадку ды цішы ўваход у залю пасьля 3-га сыгналу **забаронены.**

Пачатак а 7 гадзіне увечары.

Дырэкцыя Майстроўні даводзіць да агульнага ведама, што, згодна з пастановай Таварыства, **пачатак пунктуальна ў вызначаны час** незалежна ад колькасьці прысутных.

Уваход—для сяброў Таварыства вольны. Госьці ўваходзяць па рэкамендацыі сяброў Таварыства. А для асобаў, атрымаўшых асабістыя запросіны, рэкамендацыі не вымагаюцца. Вучням Віленск. Беларускае Гімназіі білеты прадаюцца па паказаньні імі вучнёўскіх легітымацыяў.

Бягучая праца ў Майстроўні: 1) „На папасе“, Я. Купалы; 2) „У зімовы вечар“, Ажэшкі; 3) Новыя дэкарацыі—хата, лагчына ля гасьцінцу.

Рэдактар-Выдавец **М. Шыла.**

Друкарня Левін і Сын. Вільня, Нямецкая 22.